

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:	(Πρόλογος)	<i>Της Εόνιας</i>
ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	(Μελέτη)	<i>Α. Ραζάνωφ</i>
ΠΡΟΛΑΤΗΣ	(Ποίημα)	<i>Γ. Χειμαρίδης</i>
ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ	(>)	<i>Κ. Κνωριώλης</i>
ΦΡΟΥΡΟΙ	(>)	<i>Γ. Χειμαρίδης</i>
Ο ΜΑΡΕΙΣΜΟΣ Κ' ΟΙ		
ΔΙΑΣΤΡΕΒΛΩΤΕΣ ΤΟΥ	(Μελέτη)	—τ—
ΙΛΟΝΑ ΜΑΣΣΕΦΣΚΑ	(Σχεδίασ.)	<i>Γ. Ρωσσίδης</i>
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΣΚΛΗΜΑΤΟΣ		
ΣΤΗΝ Ε. Σ. Σ Δ.	(Μελέτη)	<i>Ρ. Μίλνερ</i>
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ Κ' Η		
Β. ΔΙΕΘΝΗΣ	(>)	<i>Λένιν</i>

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ:

ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ
ΘΕΑΤΡΟ :

«Ο ΠΟΛΕΜΟΣ» ΤΟΥ
Ι. ΑΡΤΣΙΜΠΑΤΣΕΦ

—τ—

Α! ΧΡΟΝΙΑ 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - 1945

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1945

Α'. ΤΟΜΟΣ - ΑΡ. 1.

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ προορίζεται μονάχα γιὰ κείνους ποὺ τοὺς βασανίζουν ἀμφιβολίες, καὶ ἀπορίες, γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὸ περιβάλλον του καὶ τὸ μαρτύριό του. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ περιοδικὸ οἱ ἀναγνώστες θὰ βρίσκουν λύσεις τῶν τέτοιων προβλημάτων, ποὺ οἱ σύγχρονοι κοινωνιολόγοι τῆς πιάτσας καὶ τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, στάθηκαν ἀνίκανοι νὰ λύσουν. σερβίροντας μονάχα κονσερβοποιημένες καὶ σταμπλαρισμένες θεωρίες, ποὺ ἀπὸ σκοποῦ διαστρεβλώνουν, γιὰ νὰ προσαρμόζονται εὐκολώτερα στοὺς πολιτικούς τους προσανατολισμούς.

Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ φιλοδοξεῖ νὰ προσφέρει στοὺς ἀναγνώστες του, θέματα καὶ μελέτες ποὺ ἔχουν εἰς βάσιν τὴν ἀντικειμενικότητα, καὶ τὴν ἀπόλυτη ἱστορικὴν ἀλήθεια. Μονάχα μὲ τέτοια διαπαιδαγωγὴ θὰ μπορέσει ἡ μάζα νὰ βρεῖ τὸ δρόμο της, ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν ἰδεολογικὴ σύγκριση, στὴν ὁποία τὴν ἔχει ρίξει ἡ ἀνεργμάτιστη, ἡ ἀνακόλουθη, ἡ καιροσκοπικὴ, καὶ τυχοδιωχτικὴ πολιτικὴ κατεύθυνση ὠρισμένων «ἰδεολόγων ἀρχηγῶν».

Πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψει τους οἱ ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ πὼς σήμερα ζοῦμε στὴν ἐποχὴ ποὺ βασιλεύει ἓνα εἶδος «ἐπιστημονικοῦ τσαρλατανισμοῦ». Τὸν λέμε ἐπιστημονικὸ τσαρλατανισμό, γιὰτὶ ἡ διαστρέβλωση ὠρισμένων ἀληθειῶν καὶ θεωριῶν ἔγινε μὲ τέτοια μαεστρία, καὶ μάλιστα ἀπὸ πρόσωπα ποὺ ἐπαγγέλλονται τὸν κοινωνιολόγον, ὥστε ἡ ψευτιά καὶ ἡ ἀπάτη νὰ μποροῦν μέσα στὴν ἰδεολογικὴ αὐτὴ σύγκριση, νὰ συναγωνίζονται τὴν ἀλήθεια. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ «ἐπιστημονικοῦ τσαρλατανισμοῦ», γιὰ νὰ ἐξαπατοῦν εὐκολώτερον τὴν μάζαν, ἔφτιαξαν καὶ τὸ σχετικὸ κανόνα. «Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια πρέπει νὰ προσαρμόζεται στὴν πολιτικὴ σκοπιμότητα!» Πρῶμα

πὸ σημαίνει πὸς ἢ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια πρέπει γὰ ὑποτάσσεται
 στὸ ψέμα, ἢ στὸ γούστο τοῦ κάθε ἀπατεῶνα πολιτικάντη.

Τὸ περιοδικό μας ἀγωνίζεται νᾶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς φωτεινοὺς
 φάρους ποὺ θὰ ὀδηγήσουν τὸ θαλασσοδαρμένο καράβι τῆς πολύπαθης
 ἐργατιᾶς ἔξω ἀπ' τὸν ἰδεολογικὸ κυκεῶνα, πρὸς τὸ λιμάνι τῆς ἀλή-
 θειας καὶ τοῦ φωτός.*

Δ. ΡΙΑΖΑΝΟΒ:

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

I

Τὸ πρόγραμμα τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ σχετικὰ μὲ τὸ
 γάμο, ἀνεπτύχθη γιὰ πρώτη φορὰ στὸ «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο».
 Τὸ «Κομμ. Μανιφέστο» ἀντιτάσσει τὴν προλεταριακὴ κοσμοθεωρία
 στὴν ἀστική. Στὸ Μανιφέστο αὐτὸ ἐξετάζονται τὰ θεμέλια τῆς ἀστι-
 κῆς κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας,
 ἀπὸ τὴν προλεταριακὴ ἄποψη. Στὴν κριτικὴ τους αὐτῆ, ὁ Μάρξ καὶ ὁ
 Ἐνγκελς βασίζονταν στοὺς προδρομοὺς των. Δὲν ὑπῆρξαν δημιουργοὶ
 ἑνὸς συστήματος ὁλότελα νέου, δὲν τὸ ἀνέσυραν ἀπὸ τὸ χάος, δὲν τὸ
 ξεσκάλισαν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ μυαλοῦ των. Στηρίχθηκαν στὶς ἰδέες τῶν
 σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν προδρομῶν τους, ἰδιαίτερα δὲ στὶς
 θεωρίες τῶν μεγάλων οὐτοπιστῶν—τοῦ Σαιν-Σιμόν, τοῦ Φουριέ καὶ
 τοῦ Ὄουεν καὶ τῶν γάλλων ματεριαλιστῶν κομμουνιστῶν.

Τὰ ἔργα καὶ τὰ φυλλάδια τῶν φιλοσόφων αὐτῶν, καὶ τῶν ὀπα-
 δῶν τους, ἐμφανίζουν μιὰ τόσο λεπτομερῆ κριτικὴ τῆς παλιᾶς ἀστικῆς
 οἰκογένειας καὶ τοῦ γάμου, ποὺ βασίζεται στὸ δικαίωμα τῆς ἀτομικῆς
 ἰδιοκτησίας, ὥστε ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς δὲν εἶχανε πιά ἀνάγκη νὰ τὰ
 ἐπαναλάβουν. Πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια, δηλαδή πρὶν ἀπὸ τὸ Μα-
 νιφέστο, καταδείχθηκε πὸς στὸν ἀστικὸ γάμο δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἕνα
 στοιχεῖο ἐλεύθερης ἔνωσης, προερχομένης ἀπὸ ἀμοιβαία ἀφοσίωση,
 καὶ ὅτι σὲ ἰδιαίτερες περιπτώσεις, ὡς ἐξάιρεση, μποροῦσε ἕνα ἐλεύθερο
 αἶσθημα ν' ἀνοίξει δρόμο ἀνάμεσα στὰ ἐμπόδια καὶ στὰ δεσμὰ ποὺ
 χαλκεύει τὸ ἀστικὸ καθεστῶς. Ἡ ἀπολογία τοῦ ἐλευθέρου αὐτοῦ αἰ-
 σθήματος, ἢ ἀποκατάσταση, ἢ δικαίωση τῆς «σάρκας», σ' ἀντίθεση
 πρὸς τὸν ἐκφυλισμὸ ποὺ τῆς ἐπεβλήθη ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ θρησκεία

(ΣΗΜ. Γιὰ τὸν ἐπιστημονικὸ τσαρλατανισμὸ
 θὰ γράψουμε σὲ εἰδικὸ θέμα.)

καὶ τὴν ἀστικὴν ἠθικὴν, ἢ ἀνασυγκρότηση τῆς οἰκογένειας σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς νέας σοσιαλιστικῆς ζωῆς—ἀποτελοῦν τὸ οὐσιῶδες περιεχόμενον τῆς κριτικῆς αὐτῆς.

Ὅταν οἱ θεωρίες τῶν μεγάλων οὐτοπιστῶν εἰσχωρήσανε στὰ ἐργατικὰ στρώματα, οἱ προλετάριοι ἄρχισαν νὰ συζητοῦνε τὸ πρόβλημα τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας. Πρῶτον ἐκθέσουμε τὶς ιδέες πού κήρυτταν ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς, ὅταν ἤρθανε σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ προλεταριακὸ περιβάλλον, ὡς ἐξετάσουμε τὴν ἐξέλιξη τῶν ιδεῶν τοῦ Μάρξ καὶ Ἐνγκελς στὴν «προσοσιαλιστικὴ» τους περίοδο.

Ὅπως ὁ Ἐνγκελς, πού εἶχε γίνει κομμουνιστὴς λιγὶς πρὶν ἀπ' τὸν Μάρξ, αὐτὸς, ὅπως ἄλλωστε ὅλοι οἱ γερμανοὶ διανοούμενοι, ἦταν φυσικὸ νὰ ὑποστῆ τὴν ἐπίδραση ὄρισμένων οὐτοπιστικῶν ιδεῶν, ἤδη ἀπ' τὴν ἐποχὴ πού δὲν ἦταν παρὰ ἓνας δημοκράτης πολιτικὸς. Οἱ προχωρημένοι Γερμανοὶ, ἰδίως οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς «Νέας Γερμανίας», ἦταν πολὺ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὶς σαινσιμονικὲς θεωρίες σχετικὰ μὲ τὴ χειραίετηση τῶν γυναικῶν, στὰ πρῶτα πέντε χρόνια τῆς τρίτης δεκαετίας τοῦ 19ου αἰῶνα. Ὅσοι ξαίρουνε τὴ ρωσικὴ φιλοσοφία τοῦ 1840, δὲν ἔγνωσαν πόση ἐπίδραση ἐξασκῶσαν οἱ θεωρίες αὐτῆς στοὺς καλύτερους ἀντιπροσώπους τῶν φιλελευθέρων διανοουμένων μας πρῶτον γίνοντι σοσιαλιστῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, συνεπεῖς. Ὅχι μόνον οἱ ρῶσσοι νεογεγκελιανοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ γερμανοὶ δὲν μπορούσαν νὰ παραδεχθοῦν τὶς θεωρίες τοῦ δασκάλου τῶν, κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶχε μιὰ σφαῖρα ἐνεργείας πού θὰ ἐναρμονίζόταν μὲ τὶς ἰκανότητές του: (λ. χ. ὡς δημόσιον λειτουργοῦ, σοφοῦ κλπ.) ἐνῶ τὸ καθῆκον τῆς γυναίκας θὰ περιοριζόταν στὴ λατρεία τῆς οἰκογενείας, καὶ ὁ γάμος θὰ ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς ἀπόλυτες ἀρχὲς πάνω στὶς ὁποῖες θὰ βασιζόταν ὁλόκληρη ἡ κοινωνικὴ ζωὴ.

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἄρθρα του γραμμένα στὴ νεανικὴ του ἡλικία, (στὰ «Τοπεῖα» τοῦ 1840) ὁ Ἐνγκελς, τότε εἴκοσι χρονῶν, παρατηρεῖ: «Θαρθεῖ σὲ λίγο ἢ ὥρα πού οἱ καρδιὲς τῶν γυναικῶν θὰ πάλλουν γιὰ τὸ σύγχρονο ἰδεῶδες, τόσο θερμὰ, ὅσο χτυποῦνε σήμερον γιὰ τὴν εὐλαβικὴ πίστη τῶν πατέρων μας». «Οἱ νέες ιδέες δὲ θὰ θριαμβεύσουν παρὰ μόνον ὅταν οἱ νέοι γαλινχηθοῦν μ' αὐτὲς, καὶ μὲ τὸ γάλα τῶν μητέρων τους».

Στὴν ἀρχή, ὡς συνεργάτης καὶ κατόπιν ὡς ἀρχισυντάχτης τῆς «Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου», ὁ Μάρξ διὰ φορὰς βρῆκε τὴν ἐνκαιρίαν νὰ κοθορίσει τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὸ γάμο: τὴν πρώτη φορὰ στὴν πολεμικὴ του κατὰ τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ δικαίου, κατόπιν στὸ ζήτημα ἑνὸς νομοσχεδίου περὶ διαζυγίου.

«Μιὰ σχολὴ πού ἐξηγεῖ τὴν σημερινὴ ἀτιμία μὲ τὴν ἀτιμία τοῦ χθὲς· μιὰ σχολὴ πού διακηρύττει πὺς κάθε κραυγὴ πού ἐκβάλλει ὁ δούλος κάτω ἀπὸ τὸ κνοῦτο, εἶναι κραυγὴ ἀνταρσίας, ἐφόσον τὸ κνοῦτο εἶναι ἓνα κνοῦτο μακροχρόνιο, κνοῦτο πατροπαράδοτο, ἱστορικὸ· μιὰ σχολὴ στὴν ὁποία, ἢ ἱστορία, ὅπως ἔκαμε ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ γιὰ τὸ δοῦλο του Μωϋσῆ, τῆς δείχνει τὰ π.σινά... Ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ σχολὴ τοῦ δικαίου στὸ πρόσωπο τοῦ Οὐγκο τοῦ δημιουργοῦ της,

μᾶς προστάζει νὰ ὑποκύπτουμε σ' ὅτι ὑπάσχει γιὰ μόνο τὸ λόγον ὅτι ὑπάσχει!».

Ὁ Μάρξ ἐξετάζει λεπτομερειακὰ τὶς θεωρίες τοῦ Οὕγκο πού «σ' ἀμφίβολους, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς λογικῆς, θεσμούς, στὴ δουλεία καὶ στὸν ἀπολυταρχισμό, ἀνεκάλυπτε κάθε σοφία καὶ ἠθική...» ἀντίθετα ὁ Οὕγκο διεκήρυττε ὅτι «δὲν ὑπῆρχε τίποτε τὸ λογικὸ στὸ γάμο, καὶ σ' ἄλλους θεσμούς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου».

Μόλις τελευταῖα μάθαμε ὅτι ἡ λογοκρισία περιέκοψε δλόκληρο κεφάλαιο ἀπὸ τὸ ἄρθρο αὐτὸ, εἰδικὰ δὲ τὸ κεφάλαιο περὶ γάμου. Χάρη στὴν ἀβροφροσύνη ἑνὸς σοφοῦ, τοῦ καθηγητῆ Χάνσεν, πού κα ὠρθωσε νὰ ἀποχτήσει τὸ χειρόγραφο πού εἶχε διατηρήσει κάποιος συλλέκτης, πήραμε τὸ κουτσουρεμένο αὐτὸ κεφάλαιο.

Ὁ Οὕγκο βρίσκει πὼς ὁ γάμος ἐθεωρεῖτο συνήθως ὡς ἕνας θεσμὸς λογικότερος, παρ' ὅσο φαίνεται, στὸ φῶς μιᾶς ἐπισταμένης καὶ βαθειᾶς μελέτης.

«Εἶν' ἀλήθεια, προσθέτει ὁ Μάρξ, ὅτι ὁ κ. Οὕγκο ἔχει τὴν καλωσύνη νὰ ὁμολογήσει ὅτι ὁ γάμος ἐιανοποιεῖ τὸ σεξουαλιστικὸ ἔστιχο. Ὁ ἔντιμος καθηγητὴς βρίσκει ἀκόμη ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποδεικνύει καλύτερα ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, πόσο θὰ εἶχαμε ἄδικο ἂν ὑποστηρίζαμε, ὅπως ὁ Κᾶντ, ὅτι τὸ ἀνθρώπινο σῶμα δὲ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς μέσο γιὰ τὴν ἐπιδίωξη ἑνὸς σκοποῦ».

«Ἀλλὰ ἡ καθηγίαση τοῦ σεξουαλιστικοῦ πόθου μὲ τὸν ἐξαιρετικὸ χαρακτήρα του» σημειώνει ὁ Μάρξ, «ἡ δέσμευσή του μὲ νομικοὺς κανόνες, ἡ ἠθικὴ ὁμορφιά του πού μεταβάλλει τὸ φυσικὸ ἔνστιχο σὲ μιὰ ψυχικὴ ἔνωση, ἡ ψυχικὴ οὐσία τοῦ γάμου, ὅλα αὐτὰ ἐμπνέουν στὴν κ. Οὕγκο μεγάλες ἀνησυχίες».

Γιὰ νὰ χαρακτηρίσει καλύτερα «τὴν ἐπιπόλαιη ἀδιαντροπιά» τοῦ ἐντίμου καθηγητοῦ, ὁ Μάρξ ἀναφέρει τὴν ἀκόλουθη παράγραφο: «Περισσότερον ἄστοχος εἶναι ὁ δεύτερος ὄρος, κατὰ τὸν ὁποῖο ἀπαγορεύεται ἡ ἐιανοποίηση τοῦ σεξουαλιστικοῦ ἐνστίχου ἔξω ἀπ' τὸ γάμο. Ἡ ζωϊκὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου ἀντιτίθεται σ' αὐτὴ τὴν ἀπαγόρευση. Ἡ διανοητικὴ του φύση ἐξανίσταται μὲ περισσώτερη σφοδρότητα γιατί...» Μαντέψτε το!... γιατί ὁ ἀνθρώπος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι σχεδὸν παντογνώστης γιὰ νὰ προβλέπει τὸ ἀποτέλεσμα τὸ νὰ σκέπτεται, κανεὶς νὰ ἐιανοποιήσει μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἀνάγκες του, μόνο στὶς περιπτώσεις ἐκεῖνες πού θὰ μπορούσε νὰ τὸ κάμει μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς ἄλλου ὀρισμένου ἀτόμου, «αὐτὸ σημαίνει: πρόκληση τῆς θεῆς Πρόνοιας».

Ἀπ' αὐτὸ προκύπτει ὅτι ὅσο παλιὰ κι ἂν εἶναι ἡ ἱστορικὴ σχολὴ τοῦ δικαίου στὶς δοξασίες της, συμπίπτει μὲ τὶς ιδέες μερικῶν πολὺ-πολὺ νέων κομμουνιστῶν, ἀντιθέτων «τῆς σταμπαραισμένης τιμῆς τῶν συζύγων, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν».

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ δικαίου δὲν ἔβλεπε παρὰ τὴ «ζωϊκὴ» πλευρὰ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν ἔβλεπε παρὰ τὰ «πισινὰ» τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης.

Τὸ ἴδιο καὶ οἱ σημερινοὶ Τίτρες (1) μας, πὺν ὀδηγοῦν στὴν ἔφοδο τὰ συντάγματα τῶν καρδιῶν, καὶ τῶν ματιῶν, γιὰ νὰ καταχτήσουν τὸ «δικαίωμα τοῦ ἔρωτα», δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ φλυαροῦν, σὲ οἶμα ἢ σὲ πρόζα, γιὰ τὸν προλεταριακὸ πολιτισμὸ' στὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν κυτᾶνε παρὰ τὸν «πισινὸ τοῦ προλεταριάτου».

Κατὰ τὸν Οὐγκο, ὁ γάμος ἔχει τὰ μειονεχτήματά του ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς κοινωνικῆς τάξης. Ἐπιβάλλει ἓνα ἀδύνατο καθήκον στὴν ἀστυνομία τῶν ἡθῶν. Γενικὰ κατ' αὐτὸν ὁ γάμος εἶναι ἓνας θεσμὸς ἀτελής. Τὰ ζητήματα τῆς πολυγαμίας, καὶ τῆς μονογαμίας, κρίνονται ἀπὸ τὴν ζωικὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου. «Βλέπετε, καταλήγει ὁ Μάρξ, σὲ πῶς σχολεῖο φοιτᾶ ἡ γερμανικὴ νεολαία»;

Στὸ ἄρθρο του «Τὸ Σχέδιο τοῦ Νόμου περὶ διαζυγίου», (2) ὁ Μάρξ μᾶς ἀποκαλύπτει ὅλα τὰ ἐλαττώματα καὶ ὅλες τὶς ἀντιφάσεις τοῦ πρωσσικοῦ νομοσχεδίου πὺν εἶχε καταρτισθεῖ τὸν Ἰούνη τοῦ 1842. Τονίζει μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὁ γάμος δὲν θεωρεῖται ἀπὸ τὸ νόμο ὡς «ἠθικὸς» θεσμὸς, ἀλλὰ ὡς θρησκευτικὸς καὶ ἐκκλησιαστικὸς θεσμὸς, καὶ συνεπῶς παραμελήθηκε ἡ λαϊκὴ οὐσία τοῦ γάμου. Ἄν ὁ νόμος δὲ μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλει τὴν ἠθικότητα, πολὺ λιγώτερο θὰ μπορούσε νὰ καθιερώσει νομοθετικῶς τὴν ἀνηθικότητα. Ἄν ὁ γάμος δὲν ἦταν τὸ θεμέλιο τῆς οἰκογενείας, θὰ ἦταν τόσο λίγο ἀντικείμενο νομοθετικῆς μέριμνας ὅσο λ. γ. ἡ φιλία. Κανένας δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ συνάπτει γάμο, ἀλλὰ ὁ καθεὶς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑπόκειται στοὺς νόμους πὺν ἀφοροῦν τὸ γάμο, μιὰ καὶ παντρεύεται. Κάθε ἀνθρώπος πὺν παντρεύεται δὲ δημιουργεῖ οὔτε ἐφευρίσκει, τὸν γάμο. Τὸν δημιουργεῖ καὶ τὸν ἐφευρίσκει ὅσο καὶ ἓνας ἀνθρώπος πὺν κολυμπᾷ ἐφευρίσκει τοὺς νόμους τοῦ νεροῦ καὶ τῆς βαρύτητας. Γι' αὐτὸ ὁ γάμος δὲ θὰ μπορούσε νὰ ὑποταχθεῖ στὴν αὐθαιρεσία του ἀντίθετα, αὐτὸς ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται στὸ γάμο.

Ἄλλὰ ὁ γάμος εἶναι ἀδιάλυτος καὶ οἱ σύζυγοι ὀφείλουν νὰ παραμένουν πιστοὶ ὁ ἓνας στὸν ἄλλο μέχρι θανάτου; Τὸ διαζύγιο εἶναι παραδεκτό; Κατὰ τὸν Μάρξ ἡ χενγκελιανὴ θεωρία σχετικὰ μὲ τὰ ζητήματα αὐτὰ δὲ στέκεται στὰ πόδια της.

Ὁ Χένγκελ λέγει: ὁ γάμος καθ' ἑαυτὸν ὡς ἔννοια, εἶναι ἀδιάλυτος—μονάχα ὡς ἰδέα. Ἄλλὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸ χαρακτηριστικὸ μονάχα τοῦ γάμου. Ὅλες οἱ ἠθικὲς σγέσεις εἶναι ἀδιάλυτες ὡς ἔννοιες πρᾶμα πὺν θὰ μπορούσε νὰ διαπιστωθεῖ ἂν ὑπέθετε κανεὶς ὅτι εἶναι ἀληθινές. Ἐνα ἀληθινὸ Κράτος, ἓνας ἀληθινὸς γάμος, μιὰ ἀληθινὴ φιλία εἶναι ἀδιάλυτα, ἀλλὰ κανένα Κράτος, κανένα γάμος, καμιὰ φιλία δὲν ἀντιστοιχοῦν στὴν ἔννοιά τους. Συνεπῶς ἡ φιλία, ἀκόμη καὶ στὴν οἰκογένεια μέσα, τὸ πραγματικὸ Κράτος στὴ ἱστορία τοῦ κόσμου, ὁ γάμος ὅπως ὑφίσταται σ' ἓνα Κράτος, εἶναι ἐξ ἴσου διαλυτά.

[1] Τίτρες. Ἐνας ἀπὸ τοὺς βροσκὸς τοῦ Βιεργιλίου [Ἐκλογαί: 7ο βιβλίον].

[2] «Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» τῆς 19ης Δεκ. 1842. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τὸ δημοσίευσα γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ρωσικὴ ἔκδοσι τῶν ἔργων τοῦ Μάρξ καὶ Ἐνγκελς. Ὁ Μέρνιχ τὸ ἀγνοοῦσε πάντα. [Σ. τοῦ συγγρ.]

Τὸ διαζύγιο, δὲν εἶναι παρὰ μιὰ διαπίστωση : ὁ τὸςδε γάμος εἶναι ἓνας γάμος νεκρὸς καὶ ἡ ὑπαρξή του δὲν εἶναι παρὰ ψέμα. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται οὔτε ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσίαν τοῦ νομοθέτη οὔτε τῶν ἀτόμων κάθε φορά πὸν ὁ γάμος πεθαίνει· ἀλλὰ ἡ πραγματικὴ κατάστασις τὸ ἀποφασίζει γιατί ἡ νομικὴ ἀναγνώρισις τοῦ γεγονότος τοῦ θανάτου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἐνδιαφερομένων.

Οἱ κανόνες, ὅμως, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ὑπαρξὴ τῆς τέτοιας ἢ τέτοιας ἠθικῆς σχέσεως δὲν ἀνταποκρίνεται πιά στὸ σκοπὸ τῆς ἐξακριβώνονται λογικά, χωρὶς προκατάληψη καὶ σύμφωνα μὲ τὰ συμπεράσματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τὶς γενικὲς ἀντιλήψεις τοῦ δικαίου ; Γι' αὐτὸ δὲ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι κανεὶς βέβαιος παρὰ μόνον ὅταν ὁ νόμος γίνετ' μιὰ συνειδητὴ ἐκφρασις τῆς λαϊκῆς θέλησεως καὶ πάρει ζωὴ χάρις σ' αὐτή.

Ὁ νομοθέτης δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ διαπιστώνει τὶς συνθήκες ὑπὸ τὶς ὁποῖες ὁ γάμος διελύθη στὴν πραγματικότητα. Τὸ νομικὸ διαζύγιο δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ τὸ πρακτικὸ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς διάλυσεως.

II

Θὰ μπορούσε νὰ μοῦ ἀντιτείνῃ κανεὶς ὅτι οἱ ἀπόψεις αὐτὲς διατυπώνονταν ἀπὸ τὸ Μάρξ, τὴν ἐποχὴ πὸν δὲν ἦταν ἀκόμη κομμουνιστῆς καὶ φυσικά δὲν ἦταν ἀκόμη «μαρξιστῆς». Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἄρθρον ἐγράφη ἀπὸ τὸν Μάρξ ὅταν αὐτὸς ἐγκατέλειπε τὴν ἄποψη τῆς δημοκρατικῆς μπουρζουαζίας γιὰ νὰ ἀσπασθεῖ τὴν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου.

Ἄς ἐκθέσουμε τώρα τὶς ιδέες τοῦ ὅπως ἐξελιχθῆκανε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ὅπου τὸ ἄρθρον τοῦ «Κριτικὴ τῆς γενεγκελιανῆς φιλοσοφίας» συνώφισε γιὰ πρώτη φορά τὴν ἱστορικὴ ἀποστολὴ τοῦ προλεταριάτου : κατάργησις τῆς ταξικῆς κοινωνίας, πλήρης ἀπελευθέρωσις τῆς ἀνθρωπότητος ἀπ' ὅλα τὰ δεσμὰ πὸν τῆς ἐπεβλήθησαν ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν· ἐπικράτησις τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος.

Θέτοντας τὰ θεμέλια τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ ὁ Μάρξ, ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ κριτικᾶρει προηγουμένως τοὺς ἀντιπρόσωπους τοῦ κομμουνισμοῦ αὐτοῦ πὸν ἀποκαλεῖ «χοντροκομμένον, ἀκατέργαστον καὶ ἀκόμη ἀντιδραστικόν». Στὸν ἀγῶνα τοὺς κατὰ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας οἱ κομμουνιστῆς αὐτοὶ δὲν καταργούσαν τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴ μετέβαλλαν σὲ μιὰ κοινὴ ἀτομικὴ ἰδιοκτησίαν. Ὁ κομμουνισμὸς τῶν παρουσίαζε μιὰ γενίκευσις τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Στὸ Κομμουνιστικὸν Μανιφέστο δὲ βλέπουμε παρὰ τὰ συμπεράσματα τῆς κριτικῆς αὐτῆς. Ὡστόσο εἶχα τὴν τύχη νὰ βρῶ ἓνα χειρόγραφο τοῦ Μάρξ ὅπου κριτικᾶρει τὸν «χοντροκομμένον» καὶ «ἀκατέργαστον» αὐτὸν κομμουνισμὸν σὲ τὶς σχέσεις τοῦ ὄχι μόνον μὲ τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν γενικά, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ γάμον ἀκόμη. Ζητῶ ἀπὸ

πρώτα συγγνώμη για μιὰ μικροσκελῆ περικοπή: (1)

«Ἐξετάζοντας τὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία στὴ γένεσή της, διαπιστώνουμε ὅτι ὁ κομμουνισμὸς, στὴ πρώτη μορφή του εἶναι ἡ γενίκευση καὶ ἡ ὀλοκλήρωση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας. Ἡ ὀλοκλήρωση αὐτὴ ὡς τέτοια ἔχει δύο ὄψεις: ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ὑπερεχτιμᾷ τὸ ρόλο καὶ τὴν κυριαρχία τῆς ὕλικῆς ἰδιοχτησίας σὲ σημεῖο τέτοιο πού θέλει νὰ κακαστρέψει κάθε τι πού δὲν μπορεῖ νὰ γίνεῖ περιουσία καὶ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία ὅλου τοῦ κόσμου· θέλει νὰ καταργήσῃ μὲ τὴ βία τὶς ἀτομικὲς ἰκανότητες κλπ. Ἡ ἄμεση φυσικὴ κατοχὴ φαίνεται σ' αὐτὴ ὡς ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ζωῆς. ἡ μορφή τῆς ἐνέργειας τοῦ ἐργάτη δὲν καταργεῖται σ' αὐτὸ τὸ στάδιο ἀλλὰ ἐπεχτείνεται σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους

» Ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας παραμένει πάντοτε ἡ σχέση τῆς ομάδας πρὸς τὸν κόσμον τῶν πραγμάτων· καὶ τὸ κίνημα αὐτὸ πού τείνει νὰ ἀντιτάξῃ στὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία τὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία πού γίνεται κοινὴ, ἐκφράζεται σὲ μιὰ μορφή ὀλοτέλαζωϊκῆ, ὅταν ἀντιτάσσει στὸ γάμο (πού προφανῶς εἶναι μιὰ μορφή ἀποκλειστικῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας) τὴν κοινοχτημοσύνη τῶν γυναικῶν· ὅταν, συνεπῶς ἡ γυναίκα γίνεται μιὰ ἰδιοχτησία ὀμαδικὴ καὶ ἀπεχθῆς. Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ἡ ἰδέα αὐτὴ περὶ κοινοχτημοσύνης τῶν γυναικῶν ἐποκαλύπτει τὸ μυστικὸ τῆς μορφῆς αὐτῆς τοῦ κομμουνισμοῦ πού εἶν' ἀκόμη χοντροκομμένος καὶ στερημένος πνεύματος. Ὅπως ἡ γυναίκα ἐγκαταλείπει τὸ γάμο γιὰ τὸ βασίλειο τῆς γενικῆς πορνείας, τὸ ἴδιο καὶ ὁ κόσμος ὀλοκλήρως τοῦ π' οὐτοῦ, δηλαδὴ τῆς ἀντικειμενοποιημένης οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, περνᾷ ἀπὸ τὴν κατάσταση τοῦ ἀποκλειστικοῦ γάμου μὲ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία, στὴ γενικὴ πορνεία μὲ τὴν ὀμαδικότητα. Ἡ πορνεία δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἰδιαίτερη ἐκφραση τῆς γενικῆς πορνείας τοῦ ἐργάτη, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ πορνεία δὲν ἐχτείνεται μονάχα στὸν πορνεύομενο, ἀλλὰ καὶ στὸν πορνεύοντα (πρὸς τὸν ὁποῖο ἡ ἀπέχθειά μας εἶναι ἀκόμη πῶς μεγάλη) καὶ ὁ κακαπιταλιστὴς ἐπίσης πέρτει στὴν κατηγορία αὐτῆ, κλπ. Ὁ κομμουνισμὸς αὐτὸς πού ἀρνεῖται παντοῦ τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα δὲν εἶναι παρὰ μιὰ συνεπῆς ἐκφραση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας πού εἶναι ἴδια αὐτὴ ἡ ἄρνηση.

» Ἡ γυναίκα θεωρούμενη ὡς λεία καὶ ὡς ἀντικείμενο πού χρησιμεύει γιὰ τὴν ἰκανοποίηση τῆς ὀμαδικῆς ἐρωτομανίας, ἐκφράζει τὸν ἄπειρο ἐκφυλισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν δὲν ζεῖ παρὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιατί τὸ μυστήριον τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ὁμοῖό του βρῖσκει τὴ μὴ ἀμφίβλη ἀλλὰ ἀποφασιστικὴ, φανερὴ ἐκφραση του στὶς σχέσεις τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκας καὶ στὴ διαγωγή του ἀπέναντι τῶν φυσικῶν καὶ ἀμέσων αὐτῶν γενολογικῶν σχέσεων. Ἡ ἄμεση, φυσικὴ ἀναγκαία σχέση τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ σχέση τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκας. Στὴ φυσικὴ γενολογικὴ αὐτὴ σχέση, ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος πρὸς τὴ φύση ἀντιπροσωπεύει

[1] Τὸ νέο χειρόγραφο τοῦ Μάρξ δημοσιεύτηκε στὸ τρίτο βιβλίο τῶν Ἀρχείων Μάρξ καὶ Ἐνγκελς.

ἄμεσα τῆ σχέσῃ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ὅπως ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐμφανίζει ἄμεσα τῆ σχέσῃ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ φύση—φυσικὸ κατηγορούμενο τοῦ ἀνθρώπου. Συνεπῶς ἡ σχέση αὐτὴ ἐκδηλώνει κατὰ τρόπο αἰσθητὸ, ἔξωτερικευμένο, πόσο ἡ ἀνθρώπινη οὐσία ἔγινε φύση γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ πόσο ἡ φύση ἔγινε ἡ ἀνθρώπινη οὐσία τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ βασιζόμενος στὴ σχέση αὐτὴ, μπορεῖ νὰ κρίνει κανεὶς περὶ τοῦ γενικοῦ βαθμοῦ τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ χαρακτήρας τῆς σχέσῃς αὐτῆς μᾶς δείχνει ὡς ποῖο μέτρο ὁ ἄνθρωπος ἔγινε γενολογικὸν ὄν, σὲ ποῖο βαθμὸ ἔγινε ἄνδρας καὶ μέχρι ποίου σημείου τὸ καταλαβαίνει. Ἡ σχέση τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκας εἶναι ἡ πιὸ φυσικὴ σχέση μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὄντων. Συνεπῶς βλέπουμε μέχρι ποίου σημείου ἡ φυσικὴ διαγωγή τοῦ ἀνθρώπου ἔγινε ἀνθρώπινη καὶ μέχρι ποίου σημείου ἡ ἀνθρώπινη οὐσία ἔγινε γι' αὐτὸν φυσικὴ οὐσία, μέχρι ποίου σημείου ἡ ἀνθρώπινὴ του φύση ἔγινε φύση γι' αὐτόν. Ἡ σχέση αὐτὴ ἀποκαλύπτει ἐπίσης μέχρι ποίου βαθμοῦ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀνδρα ἔγινε ἀνάγκη ἀνθρώπινη, δηλαδὴ μέχρι ποίου βαθμοῦ ἓνα ἄλλο ἀνθρώπινο ὄν ἔγινε γι' αὐτόν μιὰ ἀνάγκη ὡς ἀνθρώπου. Ἀποκαλύπτει μέχρι ποίου βαθμοῦ ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀτομικὴ του ὑπαρξίῃ εἶναι ταυτόχρονα ἓνα κοινωνικὸν ὄν. Ἔτσι, ἡ πρώτη θετικὴ μορφή τῆς κατάργησῃς τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, ὁ χοντροκομμένος κομμουνισμός, δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μορφή ὅπου ἐκδηλοῦται ἡ κατάπτωση τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας πὸς θέλει νὰ αὐτοεμφανισθεῖ ὡς τρόπος τοῦ νὰ εἶναι κοινωνικῶς θετικὴ.»

Πολυάριθμοι εἶναι οἱ κομμουνιστὲς πὸς δὲν καταλαβαίνουν ἀκόμη καὶ σήμερα ὅτι οἱ δῆθεν ριζοσπαστικὲς θεωρίες των γιὰ τὴν πολυγαμία δὲν ἀποτελοῦν παρὰ μιὰ ἀπήχησῃ τοῦ «χοντροκομμένου αὐτοῦ κομμουνισμοῦ», πὸς προσήρμοξε αὐτόματα στὴ κοινωνία τοῦ μέλλοντος, τὶς ἀντιλήψεις πὸς δημιούργησε ἡ βασανισμένη στὴν ἀτομικὴ ιδιοκτησία κοινωνία.

«Ἡ ἀτομικὴ ιδιοκτησία μᾶς ἔκαμε τόσο ἠλίθιους καὶ τόσο κοντόφθαλμους, ὥστε ἓνα ἀντικείμενο νὰ μὴν τὸ θεωροῦμε γιὰ δικὸ μας παρ' ὅταν τὸ κατέχουμε, δηλαδὴ ὅταν ὑφίσταται γιὰ μᾶς ὡς κεφάλαιο, ὅταν τὸ ἔχουμε στὴν ἄμεση κατοχὴ μας, ὅταν τὸ τρώμε, τὸ πίνουμε, τὸ φέρουμε ἀπάνω μας, ζοῦμε μέσα σ' αὐτὸ κλπ., ὅταν μὲ μιὰ λέξη τὸ καταναλίσκουμε.

«Γι' αὐτὸ ἡ θέσῃ ὄλων τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αἰσθημάτων κατελήφθη, διὰ τῆς ἀπλῆς ἀπομάκρυνσῃς ὄλων αὐτῶν τῶν αἰσθημάτων, ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς κατοχῆς. Ἡ ἀνθρώπινη οὐσία θᾶπρεπε νὰ πέσει στὴν ἀπόλιτη αὐτὴ φτώχεια γιὰ νὰ μπορέσει νὰ γεννοβολήσῃ τὸν ἐσωτερικὸ τῆς πλοῦτο» (Μάρξ).

Κατὰ τὴ θεωρία πὸς κηρύσσει τὸν ἄνθρωπον ὄν ἀνώτερο γιὰ τὸν ἄνθρωπο, πὸς καταδεικνύει τὴν ἀνάγκη τῆς κατάργησῃς ὄλων τῶν ὄρων πὸς ταπεινώνουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν μεταβάλλουν σὲ ἀντικείμενο ταπεινώσῃς, ἐκμετάλλευσῃς καὶ ἱκανοποίησῃς τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἄλλου, κατὰ τὴ θεωρία αὐτὴ, κάθε ἀπόπειρα τοῦ νὰ τεθεῖ στὴν

ἴδια μοῖρα μιὰ ἀνάγκη τόσο φυσική, ὅσο τῆς τροφῆς καὶ μιὰ ἀνάγκη τόσο φυσική ὅσο τοῦ σεξουαλιστικοῦ ἐνστίχτο», ἐμφανίζει ἓνα πνευματικὸ ἐπίπεδο ἐξαιρετικὰ χαμηλό. Τὸ ἀντικείμενο ποὺ ἱκανοποιεῖ τὴν πρώτη ἀπὸ τὶς ἀνάγκες αὐτὲς δὲν εἶναι παρὰ ἓνα πρᾶγμα. Τὸ ἀντικείμενο ποὺ ἱκανοποιεῖ τὴ δεύτερη εἶναι ἓνα ἀνθρώπινον ὄν, ἓνα ὄν ποὺ ἐνεργεῖ καὶ μπορεῖ νὰ ὑποφέρει, ἓνα κοινωνικὸν ὄν.

«Στὸ διάστημα τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου, στὸ διάστημα τῆς μεταβολῆς τοῦ ζώου σὲ ἄνθρωπο, οἱ ἀνάγκες γίνονται διαρκῶς πιὸ ἀνθρώπινες.»

«Ὅχι μόνο οἱ πέντε συνήθεις αἰσθήσεις, ἀλλὰ καὶ οἱ ἠθικὲς αἰσθήσεις, οἱ πρακτικὲς αἰσθήσεις, (ἡ θέληση, ἡ ἀγάπη) μὲ μιὰ λέξη ἢ ἀνθρώπινη αἴσθηση, ὁ ἀνθρωπισμὸς τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων δὲ γενιέται παρὰ χάρη στὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀντικειμένου των, χάρη στὴν ἐξανθρωπισμένη φύμη. Ἡ διαμόρφωση τῶν πέντε αἰσθήσεων εἶναι προῖον τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Οἱ αἰσθήσεις ποὺ εἶν' αἰχμάλωτες τῆς τραχειᾶς πρακτικῆς ἀνάγκης δὲν ἔχουν παρὰ περιορισμένη σημασία. Γιὰ τὸν πεινασμένο ἄνθρωπο ἢ ἀνθρώπινη μορφή τῆς τροφῆς δὲν ὑφίσταται, δὲν ὑπάρχει παρὰ ἡ ἀφηρημένη ὑπαρξὴ τῆς ὡς τροφῆς· θὰ εἶχε τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα καὶ ὑπὸ τὴν πιὸ τραχειὰ μορφή καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ ποῦμε κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτὸς τῆς ἱκανοποίησης τῆς ἀνάγκης διαφέρει ἀπὸ τὸ ζωϊκὸ τρόπο». (Μάρξ).

Ἐπίσης, στὸ διάστημα τῆς παγκόσμιας ἱστορίας τὸ σεξουαλιστικὸ ἐνστίχτο ὑφίσταται σειρὰ μεταμορφώσεων ἀπὸ τοῦ ζωϊκοῦ μέσου τῆς ἱκανοποίησός του ἕως «τὴν πιὸ μεγάλη ἠθικὴ πρόοδο» ποὺ ἔχει φτάσει ἢ ἀνθρωπότητα κατὰ τὸν Ἐνγκελς: ἕως τὸ σημερινὸ ὑποκειμενικὸ σεξουαλιστικὸ ἔρωτα.

[Συνέχεια εἰς τὸ προσεχές.]

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

Δὲν εἶν' αὐτὸ φυλλάδα τῶν ἀστῶν,
γραμμὴν μὲ φανταχτερὸ μελάνι,
ποὺ πολεμᾷ σατανικὰ νὰ βάνει
χασίσι στὰ μυαλὰ τῶν ἐργατῶν.

Αὐτὸ ἔναι μιὰ προσπάθεια λαϊκὴ,
κομματί σπ' τὴ σάρκα καὶ τὰ κόκκαλά μας,
γραμμὴν μὲ τὸ γαῖμα τῆς καρδιᾶς μας,
ἀπ' τὴν ἀστείρευτὴ λαϊκὴ ψυχῇ.

Ἐμπρὸς λοιπὸν! νὰ μὴ διστάζετε κανεῖς,
μὴ ντρέπεστε νὰ στέλλετε συνεργασία.
Ἐμεῖς δὲν θέλουμε ἀστικὴ «σφία»!
Μονάχο του τὸ Δίκιο μας βροντοφωνεῖ!

ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ

Στὲς κακκουδικιὲς συλλουρακασμένοι,
 τζιαὶ στὰ χωράφκια νησιτιζοί,
 μαχούμαστιν, μέραν τζιαὶ νύχταν,
 τζιαὶ στὴν φωδκ ἄν—τζιαὶ στὴν ψατζιήν.

Δκιοῦμεν τὸ γαιῖμαν τῆς καρκιᾶς μας,
 νὰ φᾶμεν τὸ ψουμὶν τῆς γῆς,
 τζι' ἄμ μεδ δουλέψουμεν πεινοῦμεν,
 τζιαὶ τὰ παιδάτζια μας, τζι' ἑμεῖς.

Ἐνι τὰ δκνὸ μας μόνον σιέρκα,
 (πῶχουν τὸν κοῦσπον συντροφιάν),
 τᾶλετρον ἔνι τζιαὶ τὸ φκιάριν,
 ποὺ μᾶς ἰδκιοῦν παρηορκάν.

Ἐχουμεν φίλους μας τὸν ἥλιον,
 τὸ ἀεροῦῖν, τὴν βροσιήν,
 τζιαὶ τὰ πουλιὰ ποὺ τζιυλαδοῦσιν,
 τζιαὶ ἀναπήγνουν τὴν ψυσιήν.

Μὲ τὲς γεναιτζιες, τὰ παιδικιά μας,
 ἔν τζιαὶ ξαρχοῦμεν σταλαμήν.
 Δουλεύουμεν, τζι' ἔχουμεν πάντα
 ἴσιαν, ψηλὰ τὴν τζιεφαλήν!

Κ. ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ

ΦΡΟΥΡΟΙ

Ποιοὶ εἶναι τοῦτοι ποὺ περνοῦν μὲ τὰ χαρτιὰ στὸ στηῖθος,
 καὶ πὰ στὴ ράχη καρφωτὰ,
 σὲ μιὰν ἀτέλειωτη σειρὰ,
 μέσα στοὺς δρόμους τοὺς στυγνοὺς, μέσ' σὲ ἀστικὸ τὸ πλῆθος;

Ἄραγε διαφημίζουμε ποῦδρες, ἢ περλαττινες,
 ἱπποδρομίες, ἢ χορόν,
 ποδόσφαιρον, ἢ «λυρικόν»,
 ἢ τὸν «Πανάγαθον Θεόν», καὶ τὶς «Πατρίδες φίνες»;

Ὅχι! Εἶν' αὐτοὶ ποὺ δὲ θέλουν ποτὲ καμιὰ ρεκλάμα,
 μὰ μοναχὰ βροντοφωνοῦν
 σὲ ὅσους ἐθελουφλοῦν,
 πὼς δὲν ἀργεὶ τῆς Λεφτεργιᾶς τὸ Κόκκινον τὸ Θᾶμα!

6. 3. 44.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΧΕΙΜΑΡΙΔΗΣ

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΣΤΡΕΒΛΩΤΕΣ ΤΟΥ

«Ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ εἶναι ἀναγκαία ὄχι μόνο γιατί εἶναι ἀδύνατο νὰ πέσει κατ' ἄλλον τρόπο ἢ κυρίαρχη τάξη, ἀλλ' ἀκόμη γιατί ἡ τάξη πού καταργεῖ τὴν παλιὰ δὲ μπορεῖ νὰ ἐξαγνισθεῖ ἀπ' ὅλη τὴ σαπίλα τῆς παλιᾶς κοινωνίας, καὶ νὰ καταστεῖ ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ νέα κοινωνία παρὰ μὲ τὴν ἐπανάσταση. Μ' ἄλλα λόγια, στὸ διάστημα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τῆς ἐπανάστασης, τὸ προλεταριάτο ὀφείλει νὰ ἐξαγνισθεῖ ἀπ' ὅλο τὸ βόρβορο τῆς παλιᾶς ἀστικῆς κοινωνίας, νὰ λυτρωθεῖ ἀπ' ὅλα τὰ ἴχνη τῶν ἀντιλήψεων πού εἶναι θρεμμένες μὲ τὴν ἀσχί τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, νὰ ἐγκαταλείψει τὶς παλιὲς ἰδέες γιὰ τὴ θρησκεία, τὴν ἠθική, τὴν οἰκογένεια καὶ τὸ γάμο, μ' ἄλλα λόγια, τὸ προλεταριάτο ὀφείλει νὰ αὐτοδιαπαιδαγωγηθεῖ»

Μάρξ κ' Ἐνγκελς

«Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ὁ ἡρωϊκώτερος καὶ ἀμειλικτότερος πόλεμος τῆς νέας τάξης ἐνάντια τοῦ ἐχθροῦ της, πού εἶναι ἰσχυρότερός της, ἐνάντια τῆς ἀστικῆς τάξης, πού ἡ δύναμη τῆς ἀντίστασής της δεκαπλασιάζεται μὲ τὴν ἀνατροπὴ της.

Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀμείλιχος ἀγώνας, αἱματηρὸς καὶ ἀναίμαχτος, βίαιος καὶ εἰρηνικὸς στρατιωτικὸς καὶ οἰκονομικὸς, παιδαγωγικὸς καὶ διοικητικὸς, ἀγώνας ἐνάντια τῶν δυνάμεων καὶ τῶν παραδόσεων τῆς παλιᾶς κοινωνίας.

Λένιν.

Ὁ Λένιν στὸ «Κράτος κ' ἐπανάσταση» κάνει τὴν πιὸ κάτω διαπίστωση, πού γενόταν σὲ βάρος τοῦ Μάρξ ἀπ' τοὺς διάφορους κατὰ τ' ὄνομα μαρξιστὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης :

»Τὸν μετατρέψανε σὲ μιὰ ἄκακη εἰκόνα περιβάλλοντάς τον μὲ φωτοστέφανο ἀγίου, καὶ ἀφαιρέσανε τὴν ἐπαναστατικὴ ψυχὴ τῶν διδαγμάτων του».

Τὸ ἴδιο βλέπουμε νὰ γίνεται σήμερον σὲ βάρος τοῦ Λένιν, καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν μαρξιστικῶν—λενινιστικῶν θεωριῶν, καὶ, συνεπόμενα, σὲ βάρος τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ἀπὸ κάθε μεριά ἀκοῦμε σήμερον νὰ μᾶς λένε πῶς ἡ περίοδος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνισμοῦ ἔληξε, καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ μαρξισμοῦ προσπαθοῦνε, μὲ σοφιστικὰ ἐπιχειρήματα, νὰ μᾶς πείσουνε πῶς τὸ μέλλον τοῦ προλεταριάτου βρῖσκεται στὶς ἐκλογικὲς κάλπες, καὶ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ εἰρηνικοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἀγώνα!

Προτὸν ἐξετάσουμε τὴν ὀρθότητα ἢ ὄχι τῆς δῆθεν νεοφανοῦς αὐτῆς θεωρίας, θάταν, νομίζουμε, σωστότερο νὰ ἐξετάσουμε κατὰ πόσον ἡ θεωρία αὐτή, τοῦ εἰρηνικοῦ δηλαδὴ κομμουνισμοῦ, εἶναι πραγματικὰ νεοφανῆς ἢ καί τι τὸ πρὸ παλιωμένο.

Οἱ νέοι αὐτοὶ μεσσίαί τῆς κοσμοσωτήριας θεωρίας τοῦ εἰρηνικοῦ κομμουνισμοῦ κηρύχνουνε πῶς τὸ προλεταριάτο, μιὰ κ' εἶναι ἀποξενωμένο ἀπ' τὴν πλατεῖα μᾶζα τοῦ λαοῦ, εἶναι ἀδύνατο νὰ καταλάβει μ' ἐπανάσταση τὴν ἀρχή. Γι' αὐτὸ τὰ καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, περιορίζονται στὸ νὰ ρίχνει μονάχα τέτοια συνθήματα, ποῦ νὰ μπορέσει νὰ τραβήξει μαζί του τὴν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ. Καὶ σὰν τὸ πετύχει δὲ μένει παρὰ νὰ τρέξουνε ὅλοι στὶς ἐκλογικὲς κάλπες, γιὰ νὰ φέρουνε τὸ σοσιαλισμό. Θαῦμα!

Ἡ τάση αὐτή, ἡ ἐγκατάλειψη δηλαδὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κομμουνισμοῦ, καὶ ἡ ἐπιστροφή στὴ νομιμότητα δὲν εἶναι καθόλου καινούργια. Γιὰ ἓνα πρὸν ἔχει μελετήσῃ τὴν ἱστορία τοῦ παγκοσμίου ἐργατικοῦ κινήματος, ἀνατρέχοντας στὰ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 χρόνια, θὰ δεῖ πῶς καὶ τότε, στὴν περίοδο τῆς ἀπογοήτεψης καὶ τῆς πρὸ μαύρης τσαρικῆς ἀντίδρασης, εἶχε παρουσιαστῆ μέσα στὺς κόλπους τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἡ ἴδια τάση, γνωστὴ μὲ τ' ὄνομα λινγκβιταρισμός.

Στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου «Ματεριαλισμὸς καὶ Ἐμπειριοκριτικισμός» τοῦ Λένιν, ὁ Α. Ντεμπόριν λέει :

«Τὴν ἴδια ἐποχή, στὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ 1907—1908, ἀνάμεσα στοὺς μενσεβίκους ποὺ εἶχαν ἀπογοητευτεῖ ἀπὸ τὴν ἡττα τῆς ἐπανάστασης, καὶ δὲν εἶχανε πιά ἐμπιστοσύνη στὶς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου, διαμορφώνεται μιὰ τάση διαλυτικὴ. Ἡ τάση αὐτὴ ζητοῦσε τὴ διάλυση τοῦ παρὰνομου κόμματος, ἀρνοιότανε τὴν ἡγεσία τοῦ προλεταριάτου στὴν ἐπανάσταση, καὶ κήρυχνε τὴν ἀνάγκη τῆς νομιμοποίησης τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, δηλαδὴ τῆς προσαρμογῆς του στὸ τότε ἀντιδραστικὸ καθεστῶς, προφανῶς μὲ τὴν ἐγκατάλειψη κάθε ἐπαναστατικῆς πάλης ἐνάντια στὴν ἀντίδραση τῶν γαιοκτημόνων καὶ τῆς μπουρζουαζίας».

Ὁ Λένιν καταπολέμησε τὴν τάσιν αὐτὴν σὰν ἀντεπαναστατικὴν, ἀποδείχνοντας πῶς οἱ συνθήκες ἦσαν τόσο δυσμενεῖς κάτω ἀπὸ τὸ τσαρικὸ καθεστῶς, ὥστε κάθε προσπάθεια δράσης μέσα στὰ πλαίσιά του δὲ θὰ σήμαινε ἐλιγμόν, ἀλλὰ ἀπάρνηση τῶν σκοπῶν τοῦ κόμματος, σκοπῶν καθαρὰ ἐπαναστατικῶν.

Τὴν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεων τοῦ Λένιν τὴν κατανοοῦμε σήμερον πλέον σὲ κεῖνες τὶς χῶρες ποὺ ἐπικρατεῖ μεγάλη καταπίεση τῶν μαζῶν, καὶ πρὸ πάντων στὶς ἀποικιακὰς χῶρες.

Τώρα μένει νὰ ἐξετάσουμε κατὰ πόσον ἡ τάση ἐτούτη, ποὺ καταπολεμήθηκε ἀπὸ τὸν Λένιν καὶ τὸ μπολσεβίκικο κόμμα, ἀνταποκρίνε-

ται στίς συνθήκες τῶν σημερινῶν καταστάσεων, πού δημιούργησε ὁ πόλεμος.

Πολὺ συχνὰ ἀκοῦμε καὶ ἐ τοῦτο: ὁ Μάρξ ὅπως καὶ ὁ Λένιν, δὲν εἶχαν ὑπ' ὄψη τους τίς τωρινές συνθήκες πού δημιουργήθηκαν καὶ, συνεπόμενα, ἂν ζοῦσαν σήμερα θ' ἀκολουθοῦσαν τὴν ἴδια ἀσφαλῶς ταχτική πού ἀκολουθᾶμε μεῖς.

Σ' αὐτὸ τὸ λογικοφανές ἐπιχείρημα θὰ μπορούσε νάκανε κάποιο δίκιο, ἂν ὁ Μάρξ περιοριζόταν ἀποκλειστικὰ στὴ μελέτη καὶ ἃ ἀλύση τῆς δικῆς του ἐποχῆς: Μὰ δῶ ἴσα—ἴσα βροῖζεται ἡ βασικὴ διαφορὰ τοῦ Μάρξ, καὶ τῶν ἄλλων «κλασσικῶν» λεγομένων οἰκονομολόγων καὶ φιλοσόφων. Ὁ Μάρξ δὲ στηρίζηκε στὴ μελέτη τῶν κοινωνικῶν φαινομένων τῆς ἐποχῆς του μονάχα, ἀλλὰ στὴ μελέτη ὅλων τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἀπ' τίς ἀρχέγονες κοινωνικὲς μορφές ἴσαμε τὴν ἐποχὴ του, μεταφέροντας τὴν παρατήρηση στὴν ὄργανικὴ καὶ ἀνόργανη φύση καὶ, στηριζόμενος στὸ διαλεκτικὸ ὕλισμὸ, τῆς ἱστορίας, νὰ μᾶς δώσει σαφῆ εἰκόνα τῆς ἀστικῆς κοινωνίας καὶ τοὺς τρόπους ἀνατροπῆς καὶ διαδοχῆς τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμὸς στηρίζεται ἀπάνω σὲ τρεῖς θεμελιώδεις θεωρίες: α) ἡ θεωρία τῆς πάλης τῶν τάξεων β) ἡ θεωρία τῆς ἀξίας καὶ ὑπεραξίας καὶ γ) ἡ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ. Ἐμεῖς τοῦλάχιστο δὲ ξέρομε ἂν στίς τρεῖς αὐτὲς θεμελιώδεις θεωρίες τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ προστέθηκε καὶ τετάρτη, ἢ ἂν καμμία ἀπ' αὐτὲς τίς τρεῖς ἀποδείχθηκε λανθασμένη. Καὶ μιὰ πού τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲ συμβαίνει, ἐμεῖς πιστευομε ἀκράδαντα πῶς, ἂν ζοῦσαν σήμερα ὁ Μάρξ καὶ ὁ Λένιν θὰ ἐφάρμοζαν τὴν ταχτικὴ ἐκείνη πού ὑπαγορεύει ὁ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμὸς πού δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ὁ ἐπαναστατικὸς κομμουνισμὸς. Μὰ ὅχι μονάχα αὐτὸ. Θὰ σπεύδανε νὰ ὀπλιστοῦνε καὶ ἀπὸ ἓνα μαστίγιο γιὰ νὰ μαστιγώσουνε ἀλύπητα ὅλους ἐκείνους πού, ἐν ὀνόματί τους, διαστρεβλώσανε τὶς διδασκαλίαις τους καὶ πρόδωσαν τὸ παγκόσμιον προλεταριάτο.

Ἀλλὰ δὲν περιορίζονται ἴσαμε δῶ. Σ' ἐπίμετρο ὅλων αὐτῶν τῶν ἀνοησιῶν προσθέτουνε καὶ τούτη: ὁ μαρξισμὸς, ἂν δὲν ἔχει ὀλόγως πεθάνει, ἔχει τοῦλάχιστο παλιώσει, καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται ἀναθεώρηση. Μὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δηλοδὴ ὁ μαρξισμὸς ἔχει παλιώσει, δὲν εἶναι καθόλου νέος. Ἄλλοι πολὺ πρὸ προτερινοὶ ἀπ' αὐτοῦ, τὸ ἰσχυρίστηκαν... καὶ γελοιοποιήθηκαν.

Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα παρουσιάστηκε μιὰ τάση ρεβιζιονισμοῦ καὶ ρεφορμισμού, καὶ μὲ κυριώτερον ἐκπρόσωπό της τὸν Ε. Μπερστάιν. Ὁ Μπερστάιν ἀπέκρουε τὰ ἐπαναστατικὰ πορίσματα τοῦ μαρξισμοῦ, καὶ ὑποστήριζε ὅτι ὁ καπιταλισμὸς θὰ χρεωκοπήσει τελειωτικὰ μόνος του, καὶ ὅτι μὲ συνεχεῖς μεταρρυθμίσεις θὰ φτιάξουμε στὸ σοσιαλισμό.

Ἡ μπερσταϊνικὴ θεωρία ἀπασχόλησε γιὰ πολλὰ χρόνια τὰ συνέδρια τῆς Β' Διεθνούς. Ὁ μπερσταϊνισμὸς καταπολε-

μήθηκε από τὸ Λένιν κι' ὅλους τοὺς ὀρθόδοξους μαρξιστές, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀπὸ τὴν ἔκρηξη τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου κ' ἐδῶ, ὁ μπερσταινισμὸς γίνηκε τὸ ἐπίσημο εὐ-αγγέλιο τῆς σοσιαλδημοκρατίας καὶ τῶν ἡγετῶν της. Ὁ μπερσταινισμὸς ἀναζει σήμερα μὲ τὴ σταλινικὴ θεωρία.

Ἄς δοῦμε τώρα ποιὲς εἶναι αὐτὲς οἱ τωρινὲς συνθῆκες πού ἐπιβάλλουνε τὴν ἐφαρμογὴ ὄχι τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπ' τὸ προλεταριάτο, ἀλλὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ εἰρηνικοῦ μαρξισμοῦ(!)

Προειδοποιοῦμε τοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνώστες πὼς ἡ θεωρία τοῦ εἰρηνικοῦ κομμουνισμοῦ, πού δὲν παύουν οὔτε στιγμή νὰ ἐκθιάζουεν (εἰρηνικὸς κομμουνισμὸς μάλιστα, εἶναι ὁ μὴ ἐπιστημονικὸς κομμουνισμὸς. Εἰρηνικὸς μαρξισμὸς ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ, γιὰτὶ, εἶναι δυὸ πράγματα ἀντίθετα κι' ἀντιμαχόμενα) εἶναι γιομάτη ἀντιφάσεις, ἀσυναρτησίες καὶ παραλογισμοὺς. Ἄς μὴ ἐκπλήττονται ὅμως, γιὰτὶ, μιὰ καὶ ξέφυγαν ἀπ' τὸ σωστὸ δρόμο παίροντας τὸν ἀντίθετο λαθασμένο δρόμο, (ποιοὸ κάτω θὰ δείξουμε ποιὸς ἦταν ὁ σωστὸς καὶ ποιὸς ὁ λαθασμένος) ἦσαν ἀνίκανοι νὰ παρακολουθήσουν τὴ διαλεχτικὴ πορεία τῶν πραγμάτων καὶ, καταβαθρωμένοι ὅπως εἶναι, ζητοῦνε νὰ βροῦνε διέξοδο στοὺς παραλογισμοὺς καὶ τὶς μωρολογίες. Πολὺ φυσικό. Μοιάζουνε μὲ ἀνθρώπους πνιγομένους, πού ζητοῦνε σανίδα σωτηρίας σ' ἓνα κομμάτι ἄχυρο.

Γιὰ ν' ἀναλύσουμε τὴ σημερινὴ μας ἐποχὴ δὲν μποροῦμε νὰ τὴ ἀπομονώσουμε ἀπ' τὸ παρελθόν, καὶ νὰ τὴ πάρουμε σὰν ξέχωρο κι' ἀνεξάρτητο κομμάτι. Ἔτσι βρισκόμαστε ἔξω τόπου καὶ χρόνου. Πρέπει ν' ἀνατρέξουμε σὲ παλιότερα χρόνια πού προηγήθηκαν, νὰ δοῦμε ποιὲς ἦταν οἱ ἐπικρατοῦσες τότε συνθῆκες, καὶ ποιὰ ἡ διαλεχτικὴ πορεία τῶν πραγμάτων. Οἱ ὑποστηριχτές τοῦ εἰρηνικοῦ κομμουνισμοῦ, ἀντίθετα, παίρνουνε μιὰν ἀφαιτηρία (στὴ δική μας περίπτωσι τὸ 1941) κι' ἀπ' ἐκεῖ ξεκινῶντας προσπαθοῦνε, τέλεια ἀυθαίρετα, ν' ἀναλύσουν τὴν ἐποχὴ μας.

Τὸ παγκόσμιον ἐργατικὸν κίνημα περνάει σήμερα μιὰ μεγάλη καὶ πολὺ ἐπικίντηνη γιὰ τὴν ὑπαρξὴ του κρίσις, μιὰ κρίσις πού δὲν ἔχει νὰ δείξει ὁμοιά της τὸ παρελθόν.

Ὑστερα ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ Λένιν παρουσιάστηκε, μέσα στοὺς κόλπους τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, μιὰ σοβαρὰ διαφωνία ἀπάνω στὸ κατὰ πόσο θὰ μποροῦσε μιὰ καὶ μόνη χώρα νὰ σοσιαλιστικοποιηθεῖ. Μιὰ μερίδα ὑποστήριζε πὼς εἶταν δυνατὴ ἡ σοσιαλιστικοποίησι μιᾶς καὶ μόνης χώρας, ἐνῶ ἡ ἄλλη μερίδα ὑποστήριζε πὼς αὐτὸ εἶταν ἀκατόρθωτο μιὰ κι' ἡ χώρα αὐτὴ περιστοιχιζόταν ἀπὸ καπιταλιστικὰ κράτη, καὶ πὼς ἡ τέτοια ἀπόπειρα θ' ἀπέβαινε ἐπιζήμια γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπανάστασις. Ἀπ' τὴ στιγμή πού ὑπερίσχυσε ἡ πρώτη ἄποψη δηλαδὴ ἡ δυνατότητα τῆς πραγματοποίησις τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μιὰ καὶ μόνη χώρα, ἦταν μοιραῖο ν' ἀλλάξει ἡ ἐξωτερικὴ

πολιτική τῆς χώρας αὐτῆς, ν' ἀποφεύγει κάθε πρόκληση, ν' ἀναβάλει συνεχῶς, νὰ πλευρίζει καὶ νὰ συμμαγῆι πότε μὲ τὴ μιὰ καὶ πότε μὲ τὴν ἄλλη ἀστική δύναμη, νὰ μὴ ἀνταποκρίνεται στὶς ἀνάγκες τῶν συνθηκῶν ποὺ δημιουργοῦνταν ἀπ' τὶς ἀντιφάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ κερδίσει χρόνο γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ Γ' Διεθνῆς, ἀφοῦ προσδέθηκε στὸ ἄρμα τῆς χώρας ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ τὴ σοσιαλιστικοποίησίν της, καὶ, ἀντὶ νὰ τὴ διευθύνει διευθύνεται ἀπ' αὐτὴ, μεταβάλλεται σιγὰ-σιγὰ σ' ἓνα γραφειοκρατικὸ ὄργανισμὸ, ἀνοίγοντας τὶς πόρτες σὲ κάθε εἶδους ὀπορτιουνιστικὰ στοιχεῖα.

Παράλληλα οἱ ἐσωτερικὲς ἀντιφάσεις τῶν καπιταλιστικῶν καθεστώτων παίρνουν ἐπικίντυνες γιὰ τὴν ὑπαρξή τους διαστάσεις, καὶ οἱ μεγάλοι ἐμπορικοὶ ἀνταγωνισμοί, ἀνάμεσα στὶς μεγάλες ἰμπεριαλιστικὲς δυνάμεις, προετοιμάζουνε τὸ ἔδαφος γιὰ ἓνα νέο ἰμπεριαλιστικὸ πῦλο. Οἱ ἀνεργίαι ὀγκοῦνται, ἡ ἀναρχία στὴ παραγωγή δημιουργεῖ ὑπερπαραγωγή, ὁ συναγωνισμὸς πτώση τῶν τιμῶν, καὶ οἱ ἀνεργίαι ὑποκατανάλωση. Τὸ ἀστικὸ οἰκοδόμημα κλονίζεται συθέμελα. Δὲ μένει παρὰ τὸ τελειωτικὸ χτύπημα ἀπὸ μέρος τοῦ ὀργανωμένου προλεταριάτου γιὰ νὰ καταρρεύσει σ' ἐρείπια, κ' οἱ νεκροθάφτες του νὰ τὸ θάψουνε. Μὰ οἱ ἐργάτες διπλοσταυρώσανε τὰ χέρια, ἔτσι τοὺς εἶπαν οἱ ἡγέτες τους, καὶ περιμένουν ξένοιαστοὶ ἀπ' τὴ «Νέα Ἱερουσαλήμ» τὸ σάλπισμα ποὺ θὰ κάμει τὰ τεῖχη τῆς μπουρζουαζίας νὰ πέσουν. Ἔτσι ἡ Γ' Διεθνῆς, ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει ἀπὸ καιρὸ τὴν ἐπαναστατικὴ δράση, κ' ὕστερα ἀπὸ σειρὰ λαθῶν, δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθεῖ στοὺς ἀντικειμενικοὺς παράγοντες. Ἐλεγε ὁ ὑποκειμενικὸς παράγων.

Μ' αὐτὸ τί βλέπουμε ; Ὅτι ὁ νέος διατυμπανιζόμενος παράγων, ὁ παράγων τῆς σοσιαλιστικῆς χώρας, ἀντὶ νὰ ὑποβοηθήσει τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τοὺς στέκεται ἐμπόδιο.

«Ἡ πάλῃ τῶν τάξεων μπορεῖ νὰ μὴ ἐξελιχτεῖ ἴσαμε τὸ τέρμα της, ἂν ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν ἐννοήσῃ ὅτι ἔχει ἀπαραίτητη δύναμη γιὰ ν' ἀπελευθερωθεῖ μόνη της, κι' ἂν πιστεύσῃ ὅτι θὰ τὸ κατορθώσῃ μὲ κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις σήμερα [γιὰ παράδειγμα σχέδιο Πέβεριτς] ἢ ἐπαναπαύεται στὴ καλὴ θέληση μερικῶν μεταρρυθμιστῶν. Ἡ πάλῃ τῶν τάξεων πρέπει νὰ γίνῃ τὸ ἄργανό τῆς κοινωνικῆς μεταβολῆς.»

Μὰρξ.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ξέσπασε. Ἐνας πόλεμος καθαρὰ ἰμπεριαλιστικὸς, ἓνας πόλεμος ποὺ γίνεται γιὰ τὰ συμφέροντα τῶν συνδικάτων καὶ τῶν τράστ, ἓνας πόλεμος ποὺ γίνεται γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπικράτηση. Κι' ὁ πόλεμος αὐτὸς ποὺ γίνεται ἀποκλειστικὰ γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς διεθνοῦς κεφαλοκρατίας, παρουσιάζεται σὰν πόλεμος τῶν ἐργατῶν.

Τὸ παγκόσμιον προλεταριάτο διχάζεται, κι' ἀλληλοεξοντώνεται. Τὰ συνθήματα ποὺ ρίχνονται ἀπ' τὴν ἐργατικὴν ἡγεσία εἶναι ἀ-

κριβῶς τὰ ἴδια πούριχναν κάποιες οἱ προδότες ἡγέτες τῆς Β' Διεθνοῦς. Μέσα στὸν πόλεμο τ' ἀπομεινάρια τῆς Γ' Διεθνοῦς, ξεπερνοῦν σὲ προδοσίες τῆ Β' Διεθνή.

Ἡ ἀποσύνθεση τῆς Γ' Διεθνοῦς φτάνει σὲ τέτοιο σημεῖο, ποῦ ἀναγκάζεται ν' αὐτοδιαλυθεῖ. Οὐσιαστικὰ ὅμως εἶχε πεθάνει ἀπὸ καιρό. «Ὁ προορισμός τῆς Γ' Διεθνοῦς τέλειωσε», μᾶς εἶπαν οἱ δι-ἀφοροι ἡγέτες της, ποῦ εἶχανε ὑπογράψει τὴ θανατικὴ καταδίκη της.

Μὰ ποιὸς εἶταν τώρα ὁ προορισμός κι' ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς Γ' Διεθνοῦς, καὶ πρῶτα—πρῶτα ποιοὶ οἱ λόγοι ποῦ ἐπιβάλλανε τὴν τὴν ἀνάγκη τῆς ἴδρυσης ἑνὸς διεθνοῦς ὀργανισμοῦ ;

Οἱ πρῶτοι ποῦ νιώσανε τὴν ἀνάγκη τῆς ἴδρυσης ἑνὸς διεθνοῦς ὀργανισμοῦ εἶσαν ὁ Μάρξ κι' ὁ Ἐνγκελς, οἱ ἰδρυτὲς τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ. Ἀπ' τὴ στιγμή ποῦ διαπιστώσανε ὅτι τὸ κεφάλαιο ἔχανε τὸν ἐθνικὸ του χαραχτήρα κι' ἔπαιρνε μορφὴ παγκοσμιότητος, ἔπρεπε καὶ τὸ ἐργατικὸ κίνημα νὰ πάρει τὸν διεθνή του χαραχτήρα. Ἡ ταυτότης τῶν συμφερόντων τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς τάξης ἐπέβυλλε τὴν ἀνάγκη μιᾶς ἐνιαίας διεύθυνσης τοῦ ὅλου ἐργατικοῦ κινήματος, τὴν ἀνάγκη δημιουργίας ἑνὸς παγκοσμίου σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἡ Α' Διεθνὴς ἰδρύθηκε στὸ Λοντῖτο τὸ 1864, ἀπ' τοὺς Μάρξ κι' Ἐνγκελς.

Μὰ ποιὸς ἦταν ὁ ρόλος τῆς Γ' Διεθνοῦς μέσα στὸ παγκόσμιο ἐργατικὸ κίνημα, καὶ ποιὸς ὁ τελικὸς του σκοπός ;

Ὁ ρόλος ποῦ ἐκαλεῖτο νὰ παίξει ἦταν ρόλος καθαρὰ ἐπαναστατικός. Θὰ προετοίμαζε τὴν παγκόσμια ἐπανάσταση γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς μπουρξουαζίας, καὶ θ' ἀγωνιζόταν συγχρόνως γιὰ τὴν πρόληψη κάθε ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου, καὶ θὰ ἐφάρμοζε τὴ δικτατορία τοῦ προλεταρίου, ἀπαραίτητον παράγοντα γιὰ τὴ στερέωση κ' ἐγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτὸς ἦταν ὁ βασικὸς σκοπὸς τῆς Γ' Διεθνοῦς, ποῦ ἰδρύθηκε ἀπ' τὸ Λένιν καὶ τοὺς ἄλλους κομμουνιστές. Καὶ τώρα ρωτᾶμε :

Ἡ Γ' Διεθνὴς ἐξετέλεσε τὸν προορισμό της; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὄχι.

Κι' ἀφοῦ ἡ διεθνὴς κεφαλαιοκρατία μπροστὰ στὰ μάτια μας κι' ἀπροκάλυπτα, ἀνεξάρτητα οικονομικῶν ἀνταγωνισμῶν κι' ἀντιθέσεως συμφερόντων, συμμαχεῖ κι' ὀργανώνεται ἐνάντια στὸ διεθνὲς ἐργατικὸ κίνημα, καὶ στέκεται ἐμπόδιο στὴν ἀνοδὸ του, ΤΙ πρέπει νὰ κάνει ἡ ἐργατικὴ τάξη ;

Ἀσφαλῶς πρέπει νὰ ὀργανωθεῖ σ' ἓνα νέο κι' ὑγιὴ διεθνή ἐπαναστατικὸν ὀργανισμὸν, γιὰ νὰ παίξει τὸν ἱστορικὸ του ρόλο, ρόλο καθαρὰ ἐπαναστατικόν.

Γιὰ νὰ γίνει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη κατανοητὸς ὁ ρόλος τῶν ἐπαναστατικῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων, περιοριζόμεστε στὸ ν' ἀναφέρουμε δυὸ μονάχα «κλασσικὰ» παραδείγματα. Στὴ Ρωσσία μ' ὅλο ποῦ δὲν ὑπῆρχε μεγάλο προλεταριάτο, ἐν τούτοις κέρδισε τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1917 γιὰτὶ εἶχε ἓνα πολὺ ἰσχυρὸ ἐπαναστατικὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, τὸ κόμμα τῶν μπολσεβίκων. Στὴ Γερμανία, μ' ὅλο ποῦ

ὑπῆρχε μεγάλο ἐργατικὸ κίνημα, ἐν τούτοις ἠττήθηκε στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1918 γιατί ἐστερεῖτο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Ἡ μπουρζουαζία στὴν ἀνοδό της, ὄντας ἐρέθηκε ἀντιμέτωπη μὲ τὸν παλιὸ κόσμον ποὺ πέθαινε, καὶ στεκόταν ἐμπόδιο στὸν ἱστορικὸ της δρόμον, ἔπαιξε τὸν ἐπαναστατικὸν ρόλον σαφώνοντας μὲ τὴν ἐπανάστασιν τὰ ἐρείπια τῆς φεουδαρχίας. Τὸν ἴδιον ἐπαναστατικὸν ρόλον, καλεῖται νὰ παίξει καὶ σήμερον τὸ προλεταριάτον γιὰ νὰ φέρει τὴν ἀνοδὸν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων ποὺ καμμιά ἀπολύτως δύναμις δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἐμποδίσῃ. Δὲν χωροῦν συμβιβασμοὶ οὔτε παζαρέματα, μὰ οὔτε καὶ μεταρρυθμίσεις ὁ ἱστορικὸς της δρόμος εἶναι καθαρὸς καὶ ξάστερος. Εἶναι ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Τὸν καθοδηγητικὸν καὶ πρωτοπορειτικὸν αὐτὸν ρόλον θὰ τὸν παίξουνε τὰ ἐπαναστατικὰ κομμουνιστικὰ κόμματα, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς μιὰ ἐπαναστατικὴν κομμουνιστικὴν Διεθνήν.

«Οἱ κομμουνιστὲς τὸ νομίζουσι ἀνάξιον νὰ κρύβουν τις διαθέσεις τους καὶ τὰ σχέδιά τους. Τὸ διαλαλοῦνε φανερὰ πὼς οἱ σκοποὶ τους δὲν μποροῦνε νὰ πετύχουν παρά μόνον μὲ τὴ βίαιον ἀνατροπὴν τοῦ παλιοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Οἱ τάξεις ποὺ διευθύνουν ἄς τρέμουν μπροστὰ στὴν ἰδέαν τῆς κομμουνιστικῆς Ἐπανάστασης! Οἱ προλετάριοι δὲν ἔχουνε νὰ χάσουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τις ἀλυσίδες τους. Ἐχουνε νὰ κερδίσουνε ἓνα κόσμον. Προλετάριοι ὅλου τοῦ κόσμου ἐνωθεῖτε.»

—Τ—

ΙΛΟΝΑ ΜΑΣΣΕΦΣΚΑ

Σύντροφοι! Φωτιά καὶ θάνατον στὰ θηρία!

Μὲ ξέπλεκα τὰ μαλιὰ ἔτρεχε σὰν τρελλὴ πίσω ἀπ' τὴν οὐρά, ποὺ σχηματίζαν τὴν προελαύνοντα τάνκς τῶν Ρώσων. Τὰ χέρια της ἀνοίγονταν στὸν παγωμένον ἀέρα, σὲ μιὰ ὑπέριστατη ἰκεσία.

Μέσα της αἰσθανόταν ἡ Ἰλόνα Μασσέφσκα, νὰ τὴ συντρίβει ὁ σπαραγμὸς τῆς μάνας. Μόλις εἶχεν ἀντικρύσει τὸ «Φρούριον τοῦ θανάτου» ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ Λουμπλιν τὸ μοναχοπαιδί της Στανίσλαο. Εἶτανε ξαπλωμένος ἀνάμεσα σὲ μιὰ μακάβρια παρῆα ἀπὸ διακόσα τόσα ἄλλα πτώματα. Ἡ προέλασις τῶν κόκκινων ἓνα μονάχα πρᾶμα κατῶρθωσε νὰ προλάβει—τὴν ἀποτέφρωσίν τους στὸ «διαβόητον κλίβανον». Ἄνοιξαν τις πόρτες γιὰ νὰ δοῦν οἱ φτωχοὶ Πολωνοὶ τοὺς ἀγαπημένους τους,—φριχτὰ σκέλευθρα σ' ἀποτροπιαστικὰ στάσεις.

Μόλις κατῶρθωσε ν' ἀναγνωρίσει τὸ παιδί της ἡ μάνα... «Γυιέ

μου, καλέ μου!». Στις λακκούβες, πούχουνε σχηματίσει σὰ μάγουλα, τὸ μαρτύριο κι' ἡ πεῖνα, ἔχουνε στήσει κουβέντα ψιλή τὰ μελίσοια κ' οἱ μυῖνες.

Κλαίει ἡ μάνα, κλαίει σπαραχτικά, καὶ σκύβει καὶ φυλάει τὸ μενταγιὸν ποὺ κάποτε χάρισε στ' ἀκίνητο σῶμα. Ἀναδεύει τὸ σωματάκι του ἕνα σκουλήκι, κ' ἡ βρωμα τὸ θρέφει...

Σηκώνεται ἡ μάνα, στήνεται ὀλόρθη. Δὲν κλαίει πιά. Γίνεται ἄγρια, τώρα γυρεύει ἐκδίκηση.

Τῆς Ἰλόνα Μασσέφσκα γένηκαν ἄσπρα σὰν τὸ χιόνι τὰ μαλιό.

Πίσω ἀπ' τῶν ἐκδικητῶν τ' ἄρματα τρέχει ὡστόσο ξώφρενα, καὶ μοιάζει τὸ τρεχιό της μὲ κοπέλλας δεκάξη χρονῶν.

Νοερὰ τὴ ζώνουν οἱ φλόγες τῆς φρίκης, καὶ τοῦ αἵσχους τοῦ τρίτου Ράιχ. Τὴν κυνηγάει τὸ σκέλεθρο—Στανίσλαος, ποὺ τῆς ζητάει κάτι, καὶ δὲν μπορεῖ μονάχα αὐτὴ νὰ τὸ δώσει—τὴν ἐκδίκηση!

Πέρα ἐκεῖ σβύνει ἡ εἰκόνα τοῦ τελευταίου τάνκ, ποὺ προελαύνει μὲ δυτικὴ κατεύθυνση...

»Σύντροφοι! Θάνατος στοὺς δολοφόνους! Ρημάξανε τὸ Λοῦμπλιγ, κάψανε τὸ παιδί μου!»

Κ' ἡ μάνα δὲν ἀντέχει πιά... Ἰλόνα Μασσέφσκα πέφτει νεκρή.

Φλεβάρης—1945

ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΩΣΣΙΔΗΣ

Ο ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Α'—ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ
ΤΑ ΣΟΒΙΕΤ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ :

Ἐγκλήματα γίνονται σ' ὅλες τὶς χῶρες. Ἐνας ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ νόμου εἶναι, νὰ προφυλάττει τὴν κοινωνίαν ἀπ' αὐτά. Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση, δὲν κάνει ἐξαίρεση. Ὁ Σοβιετικὸς νόμος ἀγωνίζεται νὰ διατηρῶσι, κ' ἐνδυναμῶσι τὸ Σοσιαλιστικὸ Σύστημα τῆς κοινωνίας, καὶ νὰ τὸ κάνει τέτοιο ποὺ νὰ τιμωρεῖ ἐκεῖν' ἀπὸ τὰ μέλη της ποὺ κάνουν βλαβερὰς πράξεις.

Ἡ τιμωρία, ὅπωςδήποτε, δὲν εἶναι μόνον σκοπὸς τοῦ Ποινικοῦ Σοβιετικοῦ Νόμου. «Τὰ Σοβιετικὰ Δικαστήρια, ἐφαρμόζοντας πρότυπα μέσα στοὺς ἐγκληματίες, ὄχι μόνον τοὺς τιμωροῦν, μὰ ἐπίσης μοχθοῦν καὶ γιὰ τὴν διόρθωση καὶ τὴν σωφρόνησή τους». Ἔτσι ἀναφέ-

ρει τὸ διάταγμα τοῦ Σοβιετικοῦ Ἐφετείου τῆς Ε. Σ. Σ. Δ., πὸν πάνω του στηρίζεται τὸ σημερινὸ σύστημα τῶν δικαστηρίων τῆς.

Ἡ σωφρόνηνη, καὶ ἡ ἀναμόρφωση, κατορθώνονται, κυρίως, μὲ τὴν παραγωγικὴν δουλειὰ στὶς φυλακὰς, μὲ τὴ μόρφωση, καὶ μὲ τὴν δημιουργίαν ὄρων ζωῆς σχεδὸν ὅπως τοὺς κανονικοὺς πὸν ν' ἀνταποκρίνονται στοὺς στοιχειώδεις περιορισμοὺς τῆς ἐλευθερίας τῆς κίνησης.

Μέσα πὸν σκοπεύουν νὰ περιορίζουν φυσικὰ πάθη—ἐλλείψεις, (ἀρώστειες, ἀδυναμίες, τράκ.) ἢ προξενοῦν προσωπικὸν ἐξευτελισμὸν, ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς. Μ' αὐτὰ τὰ μέτρα οἱ ἐγκληματίες αἰσθάνονται πὸς δὲν εἶναι «κνώδαλα» (ἄνθρωποι—θηρία—καθάρματα). Εἶναι μέτρα πὸν ἀπεναντίας παρέχουν τὴν εὐκαιρία καὶ τὴν ἐνθάρρυνση, στὸ νὰ κάμουν μιὰ βεβαία ἐσφορὰ στὸ κοινὸ μὲ ἄλλους, στὴ ζωῆ, καὶ στὴ δουλειὰ τῆς κοινωνίας πὸν εἶναι μέλη τῆς.

Δὲν ὑπάρχει τίποτεν πὸν εἶναι «ἀδύνατον», ἢ «αἰσθηματικὸ» γιὰ τὰ Σόβιετ, στὸν ἀγῶνα τους γιὰ τοὺς ἐγκληματίες.

Αὐτὲς εἶναι οἱ μέθοδοι μιᾶς ὑγιοῦς κοινωνίας, πὸν πιστεύει ἀκλόνητα, καὶ δημιουργεῖ μιὰ ζωὴ χρήσιμη, πέρα ὡς πέρα γιὰ ὅλους τοὺς πολίτες τῆς.

[Συνεχίζεται]

[Μετάφραση,
Α. Φ. Δύστηνου]

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΝΕΡ

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗΣ ΤΗΣ 2ΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Λένιν
Πόλεμος καὶ ἡ 2α Διεθνῆς.)

Σ' αὐτὴ τὴν ἀνασκόπηση δίνουμε μιὰ σύντομη περιγραφὴ τῶν αἰτίων προκάλεσαν τὴν κατάρρευση τῆς Β' Διεθνοῦς πράγμα πὸν θὰ διαφωτίσει τὸν ἀναγνώστη νὰ βρῆ μονάχος τουτὰ αἷτια καὶ τοὺς λόγους πὸν προκάλεσαν τὴν αὐτοδιάλυση καὶ τὸν ἡθικὸ θάνατον τῆς 3ης Διεθνοῦς.»

«Πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμον τοῦ 1914—1918 ἡ Δευτέρα Διεθνῆς εἶχε συγκαλέσει δυὸ σπουδαῖα συνέδρια. Τὸ ἓνα στὸ 1907 στὴ Στουτγάρδη, καὶ τὸ ἄλλο στὴν Βασιλείαν τὸ 1912. Καὶ στὰ δυὸ αὐτὰ συνέδρια ἡ Δευτέρα Διεθνῆς διετύπωσε διὰ τὸ Προλεταριάτον, ὄλων τῶν χωρῶν τὶς πῖθ κάτω καθοδηγητικὰς ἀρχὰς γιὰ τὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸν πόλεμον :

«Αν υπάρξει απειλή πολέμου, είναι καθήκο των εργατικών οργανώσεων, και των κοινοβουλευτικών αντιπροσώπων των χωρών που θα επηρεάσει ο πόλεμος, με την υποστήριξη της συντονισμένης δράσης του Διεθνούς Σοσιαλιστικού Γραφείου, να καταβάλουν κάθε προσπάθεια, να εμποδίσουν την έκρηξη του πολέμου, με οποιαδήποτε μέσα αυτοί ήθελαν θεωρήσει αποτελεσματικά, και που θα ποικίλλουν ανάλογα με την εξέλιξη του ταξικού αγώνα, και της γενικής πολιτικής κατάστασης.

Σε περίπτωση που ξεσπάει πόλεμος, είναι καθήκο τους να επέμβουν για τον ταχύν τετατισμό του και με όλες τους τις δυνάμεις να εκμεταλλευθούν την οικονομική και πολιτική κρίση που θα προκαλέσει ο πόλεμος, για να ξεσηκώσουν το λαό και έτσι να επισπεύσουν την πτώση του καπιταλιστικού ζυγού».

Η κατάργηση της Δεύτερας Διεθνούς προεκλήθη από την προδοσία των πιο πάνω αποφάσεων, από μέρους της πλειονότητας των αρχηγών των Σοσιαλοδημοκρατικών κομμάτων της Ευρώπης. Αλλά αυτή η κατάργηση, προϋποθέτει την νίκη του όπλορτουνισμού και την μετροπή των Σοσιαλοδημοκρατικών Κομμάτων ος Εθνικοφιλελεύθερα εργατικά κόμματα, είναι το αποτέλεσμα μιας ολόκληρης ιστορικής εποχής της Δεύτερας Διεθνούς, από το τέλος του δεκάτου εννάτου αιώνα, ίσα με την αρχή του είκοστου αιώνα.

Οι αντικειμενικοί όροι αυτής της εποχής—ή μετάβαση απ' την συμπλήρωση των αστικο—εθνικών επαναστάσεων στη Δυτική Ευρώπη ίσα με την αρχή των σοσιαλιστικών επαναστάσεων, έγιναν και υπέθαλψαν τον όπλορτουνισμό.

Η παλιά θεωρία πως ο όπλορτουνισμός είναι η «νόμιμη χροιά» ενός κόμματος που αποφεύγει τα «άκρα», αποτέλεσε απάτη και εμπόδιε την εξέλιξη του εργατικού κινήματος.

Οι προλεταριακές μάζες που τα έννέα—δέκατα των αρχηγών, πήγαν με το μέρος της μπουρζουαζίας, βρέθηκαν σκορπισμένες και εγκαταλειμμένες στο έλεος του σωβινισμού, κάτω απ' τη καταπίεση του στρατιωτικού νόμου και της στρατιωτικής λογοκρισίας. Όμως, η αντικειμενική επαναστατική κατάσταση που δημιουργήθηκε απ' τον πόλεμο, και που έγινόταν πιο φαρδιά και πιο πλατιά, αναπόφευκτα έγιναν επαναστατικά αισθήματα, παρόμοια με εκείνα που παρατηρήθηκαν στην Ρωσία το 1905, όπου οι όπισθοδρομημένες προλεταριακές μάζες απέτελεσαν στρατιάν εκατομμυρίων ανθρώπων, πίσω απ' την επαναστατική πρωτοπορεία του προλεταριάτου.

Οι προδότες αρχηγοί της Σοσιαλδημοκρατίας στην Γερμανία δικήρυνταν πως ο πόλεμος της Γερμανίας γινόταν για την άμυνα της πατρίδας, για την ελευθερία και τον πολιτισμό, και για την απελευθέρωση των λαών απ' τον Τσαρισμό. Στην πραγματικότητα οι Πρώσοι Γιούγκερς, με επί κεφαλής τον Γουλιέλμον τον 2ον, υπήρξαν οι πιο πιστοί σύμμαχοι του Τσαρισμού και έχθροι του επαναστατικού κινήματος των εργατών και χωρικών της Ρωσίας.

Η αλήθεια είναι πως η Γερμανική μπουρζουαζία έκανε τον πό-

λεμο για να ξεπεράσει την οικονομική της κρίση, να υποτάξει τον Σερβικό λαό και να πνίξει την εθνική επανάσταση των Νοτιοσλαύων και ταυτόχρονα να λεηλατήσει τις πλούσιες χώρες του Βλγίου και Γαλλίας, που συναγωνιζόταν τη Γερμανία.

Επί κεφαλής της άλλης ομάδας των έμπολέμων εθνικών βρισκόντουσαν οι Άγγλοι και Γάλλοι μπουρζουάδες που διεκήρυτταν επίσης πώς ο πόλεμος γινόταν για την άμυνα της πατρίδας τον πολιτισμόν, και την ελευθερία, ενάντια στον μιλιταρισμό και δεσποτισμό της Γερμανίας. Στην πραγματικότητα οι Άγγλογάλλοι μπουρζουάδες προ πολλού είχαν μισθώσει με τα εκατομύριά τους τις Ρωσικές στρατιές για μιὰ επίθεση ενάντια στην Γερμανία. Οι Άγγλογάλλοι μπουρζουάδες για πάντα είχαν στον νοῦ τους να αρπάξουν τις Γερμανικές αποικίες, και να καταστρέψουν ένα επικίνδυνο συναγωνιστή τους, που διακροίόταν για την πιο γοργή οικονομική και βιομηχανική ανάπτυξη του.

Και για να επιτύχουν αυτό το πράμα τα δημοκρατικά έθνη δὲν ἐδίστασαν να βοηθήσουν τον άγριο και βάρβαρο τσαρισμό, να στραγγαλίσουν την Πολωνία, την Ουκρανία κ. τ. λ. και να πνίξει την επανάσταση στη Ρωσία.

Καμμιά άπ' τις δυο ομάδες των έμπολέμων κρατῶν δὲν ὑστέρησε σὲ λεηλασίες, θηριωδίες και χτηνωδίες. Ἄλλὰ για να κοροϊδεύσουν τὸ προλεταριάτο, και νὰ τοῦ ἀποσπάσουν την προσοχή του άπ' τὸν πόλεμο ἀπελευθέρωσης, δηλαδή άπ' τὸν εμφύλιο πόλεμο, ἡ μπουρζουαζία, στην κάθε χώρα άγωνίστηκε με ψεύτικα πατριωτικά λόγια, να ἐγκωμιάσει τὴ σημασία «τοῦ δικοῦ της» εθνικοῦ πολέμου και να διακηρύξει πὸς άγωνίζεται να νικήσει τὸν ἐχθρό, ὄχι χάρη τῆς λεηλασίας και ἀρπαγῆς ξένης γῆς, ἀλλὰ χάρη τῆς «ἀπελευθέρωσης ὅλων τῶν άλλων λαῶν, ἐχτὸς άπ' τὸν δικό της.

Μὲ ὅσο πιο μεγάλο ζῆλο οι Κυβερνήσεις και ἡ μπουρζουαζία ὅλων τῶν χωρῶν άγωνιζόντουσαν να διασπάσουν την ἐνότητα τῶν εργατῶν και να τοὺς στρέψουν τὸν ένα ενάντια στον άλλο, με τόση άγριότητα ἐπέβαλλαν τὸν στρατιωτικό νόμο και την στρατιωτική λογοκρισία (πὸν συνήθως ἐφαρμόζεται ενάντια στον «έσωτερικό ἐχθρό» μάλλον παρά στον ἐξωτερικό), και τόσο ἐπιταχτικό γινόταν τὸ καθῆκο τοῦ ταξικὰ συνειδητοῦ προλεταριάτου να ὑπερασπίσει την ταξική του ἀλληλεγγύη, τὸν διεθνισμό του, και τις σοσιαλιστικές του πεποιθήσεις ενάντια στα ὄργια τοῦ σφωβινισμού, πὸν προκαλοῦσαν οι «πατριωτικές» ἀστικές κλίκες ὅλων τῶν χωρῶν. Ἡ ἀπάρνηση τοῦ ἔργου τούτου θὰ ἐσήμαινε ἀπάρνηση ὅλων τῶν άγόνων για την ελευθερία και τὸ σοσιαλισμό.

Πρέπει να λεχθεῖ με αἴσθημα βαθειᾶς λύπης, πὸς τὰ Σοσιαλιστικά κόμματα, τῶν Κυριωτέρων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, δὲν ἐχτέλεσαν αὐτὸ τὸ καθῆκο. Ἡ διαγωγή τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν τῶν κομμάτων, ἰδιαίτερα τοῦ Γερμανικοῦ κόμματος, ἐγγίζει τὰ ὄρια τῆς πιο φανερῆς προδοσίας τῆς ὑπόθεσης τοῦ Σοσιαλισμοῦ. Ἡ πλειονότητα τῶν ἀρχηγῶν τῆς Δευτέρας Διεθνοῦς (1889—1914) προσπάθησαν να ἀντι-

καταστήσουν ἰὸν Σοσιαλισμὸ μὲ τὸν ἔθνικισμό.

Ἔνεκα τῆς διαγωγῆς τούτῃς, τὰ ἐργατικά κόμματα τῶν χωρῶν ἐκείνων δὲν ἐτάχθησαν ἐναντία στὴν ἐγκληματικὴ διαγωγή τῶν Κυβερνήσεων, ἀλλὰ ἐκάλεσαν τοὺς ἐργάτες νὰ συνταυτίσουν τὴν θέσιν τοὺς μὲ τὴν θέσιν τῶν Ἱμπεριαλιστικῶν Κυβερνήσεων. Οἱ Ἄρχηγοὶ τῆς Διεθνοῦς διέπραξαν ἐγκλημα προδοσίας ἐναντία στὸν Σοσιαλισμὸ ὅταν ἐψήφισαν ὑπὲρ τῶν πολεμικῶν πιστώσεων, ὅταν ἐπανελάβαν τὰ σωβινιστικά «πατριωτικά» σενθήματα τῆς μπουρζουαζίας περὶ «πατριδῶν», ὅταν ἐδικαιολόγησαν καὶ ὑπερήσπισαν τὸν πόλεμο, ὅταν μπῆκαν μέσα στὰ ἀστικά ὑπουργεῖα τῶν ἐμπολέμων χωρῶν κ. τ. λ. Ἡ ἀποψη τῶν πιὸ ἰσχυρῶν Σοσιαλιστικῶν ἀρχηγῶν, καὶ τῶν πιὸ ἰσχυρῶν ὀργάνων τοῦ Σοσιαλιστικοῦ τύπου ἦταν σωβινιστικὴ, ἀστικοφιλελεύθερη καὶ ὄχι Σοσιαλιστικὴ. Ἡ εὐθύνη διὰ τὴ προσβολὴ τοῦ Σοσιαλισμοῦ βαρύνει κατὰ πρῶτο λόγο τὴν Γερμανικὴ Σοσιαλδημοκρατία, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε τὸ πιὸ ἰσχυρὸ καὶ τὸ πιὸ ἐπιβλητικὸ κόμμα τῆς Δευτέρας Διεθνοῦς. Ἀλλὰ δὲν μπορούν νὰ συγχωρηθοῦν καὶ οἱ Γάλλοι Σοσιαλιστὲς οἱ ὁποῖοι πῆραν θέσεις στὴν Κυβέρνηση τῆς Μπουρζουαζίας ἢ ὁποῖα εἶχε κάποτε προδώσει τὴν πατρίδα της, συμμαχῶντας μὲ τὸν Βίσμαρκ γιὰ τὴν συντριβὴ τῆς Κομμούνας.

[Συνέχεια στὸ ἐπόμενο.]

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΟ
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ.

Μ. ΑΡΤΣΙΜΠΑΤΣΕΦ «Ο ΠΟΛΕΜΟΣ»

Κατὰ τοὺς κριτικοὺς ὁ Μ. Ἄρτσιμπάτσεφ εἶναι ὁ ἐκπρόσωπος μιᾶς ἐποχῆς γενικῆς κατάπτωσης. Τὸ τάλαντο τοῦ «ποιητῆ τῆς ἐρωτομανίας, ὅπως ἀποκαλοῦσε τὸν Ἄρτσιμπάτσεφ, ἀκμάζει σὲ μιὰ ἐποχὴ πού στὴ Ρωσσία ἐλικρατεῖ πλέρια οἰκονομικὴ, πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναρχία, καὶ ἡ ἀπογοήτεψη μὲ μελανὲς φτεροῦγες σπαθίζει ἄγρια καὶ ἀπειλητικὰ ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τῶν ἑκατομμυρίων καταπιεζομένων. Ὁ Μουζίκος μὲ τὶς προαιώνιες ἀλυσίδες τῆς σκλαβιάς πολὺ λίγο διαφέρει ἀπὸ ζωῶ. Ὁ Αριστοκράτης γαιοκτήμονας περνᾷ μιὰ ζωὴ ἐκφυλῆ καὶ παρα-

λυμένη. Τὸ περιβάλλο τῆς αὐτῆς τοῦ Τσάρου εἶναι πιὸ πορνικὸ καὶ ἀπ' τὸ πορνικὸ περιβάλλον. Πλέρια διαφθορὰ καὶ ἀνηθικότητα, νὰ τὴ χαρακτηρίξει τὴ ρωσικὴ περίοδο, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποτυχημένη ἐπανάσταση τοῦ 1905. Τὸ ἀστικοφεουδαρχικὸ θεοῖο, πληγιασμένο καὶ μπυασμένο ἀρχίζει ν' ἀποσυντίθεται σὲ δυσώδεις ἀναθυμιάσεις, δηλητηριάζοντας τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Ἁγίας Ρωσσίας. Ὁ ρασοφόρος Ρασπουτὶν ἀκουμπᾷ τὰ βρώμικὰ του γένηια ἀπάνω στὰ γυμνὰ στήθια τῆς Τσαρίνας.

Ὁ ἱμπεριαλιστικὸς πόλεμος τοῦ 14 ἀρχίζει. Ἡ ἀνθρωπότητα σφα-

γιάζεται αλύπητα για τὰ συμφέροντα τῆς Διεθνοῦς κεφαλοκρατίας. . . Ὁ Ἀρτσιμπάτσεφ στὸ δράμα του ὁ «Πόλεμος» παίρνει ξεκάθαρα θέση ἐναντία στὸ ληστρικό πόλεμο. «Ἡ πατρίδα ; κολοκύθια . . . Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους πού θέλουνε νὰ πλουτίσουν σὲ βάρος σας», λέει ἡ Ὀλγα Πετρόβνα στὸ γυιὸ τῆς πού θέλει νὰ πάει στὸ πόλεμο χάρι τῆς πατρίδας.

Τὸ πολεμικὸ μέτωπο τοῦ Ἀρτσιμπάτσεφ βρίσκεται σὲ μιὰ μικρὴ ἀγροτική πόλη τῆς Ρωσίας, μακριὰ ἀπ' τὰ πεδία τῶν μαχῶν, τὰ χαρακώματα καὶ τὰ συρματοπλέγματα, τὰ κανόνια καὶ τὶς χειροβομβίδες, τ' ἀεροπλάνα καὶ τ' ἀέρια. Στὸ μέτωπο τοῦ Ἀρτσιμπάτσεφ, μάχεται καὶ ἀγωνιᾷ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Σὲ μιὰ μικρὴ πόλη, παραμονὲς τοῦ παγκοσμίου πολέμου μιὰ ἀστική οἰκογένεια, μέσα στὸ περιορισμένο κύκλο τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, ζεῖ μιὰ ἀπλὴ καὶ ταπεινὴ ζωὴ, φαινομενικὰ εὐτυχισμένη. Κάθε μέλος τῆς οἰκογένειας, σὰν ἄτομο μὲ τὴ σφραγίδα τῆς δικιᾶς του προσωπικότητας, ὑποφέρει, νοιώθει μέσα του μιὰ ἀσίγαστη πάλη, τίποτα δὲν τὸν ἱκανοποιεῖ. Ἐχτὸς ἀπ' τὸ Συμεώνοφ, ἕνας φοιτητῆς φθισικὸς πού βλέπει μπροστά του μιὰ πελώρια μύρμη τρύπα, ὅλοι τους ζοῦνε μὲ κάποιες ἐλπίδες καὶ ὄνειρα, χτισμένα ἀπάνω σὲ μιὰ ἀνατολίτικη μοιρολατρία.

Ὁ Ἀλεξάντροβιτς, ἀξιωματικὸς καὶ ἀντρας τῆς Νίνας σκοπεύει νὰ πάει στὴ Μόσχα γιὰ νὰ ἐγγραφεῖ στὴ στρατιωτικὴ Ἀκαδημία. Ἡ Νίνα βασανίζεται ἀπὸ «διπλὸ» ἔρωτα πού τῆς προσφέρεται ἀπὸ τὸν ἀντρα τῆς καὶ τὸν πρῶτο Βορονέτσκι, οἰκογενειακὸ φίλο. Ἡ

Ἀσενκα ἀγαπᾷ τὸν Βολόζκια, καὶ ὁ φθισικὸς φοιτητῆς τὴν Ἀσενκα. Ὁ Ντάουε μιὰ εὐγενικὰ μορφή, πού ζεῖ μονάχα γιὰ τὴ μουσικὴ καὶ ὡς τόσο εἶναι στρατιωτικὸς, γιατί ἦταν καὶ ὁ πατέρας του. Ὁ Πιότρ Ἰβάνοβιτς καὶ ἡ Ὀλγα Πετρόβνα ζοῦνε εὐτυχισμένα ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ τους καὶ τοὺς οἰκογενειακοὺς φίλους.

Τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος ἴσως νὰ εἶναι ταπεινά, ἡ ψυχὴ τους ἀρωστική καὶ ἡ φαντασία τους νοσηρά. Δὲν ζοῦνε παρὰ γιὰ τὸν ἑαυτό τους. Εἶναι ἄνθρωποι μιᾶς κωνίας πού διαλύεται καὶ ἀποσυντίθεται.

Πρόσωπα ἄβουλα, μοιρολατρικά, χωρὶς κανένα ἀνώτερο ἔσωτερικὸ παλμὸ, καμμιὰ ἀναζήτηση. Μὰ ὅσο ταπεινὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ ζωὴ πού κάνουν, κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παίξει τὴ ζωὴ τους στὴ κερδοφόρα καὶ ματοβαμένη ρουλέτα πού λέγεται πόλεμος.

«Ἡ ζωὴ μου—θὰ μοῦ πείτε—εἶναι μικρὴ, ταπεινὴ, τὸ παραδέχομαι. . . Ἀλλὰ δὲ θέλω νὰ μοῦ τὴν χαλνοῦν οἱ ἄλλοι. . . νὰ μοῦ τὴν καταστρέφουν. . . Δὲν τὸ θέλω.» φωνάζει ἡ Νίνα σ' ἕνα νευρικὸ ξέσπασμα τὴν ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Ὡστόσο ὁ πόλεμος γίνεται καὶ ὅλοι πᾶνε, ἔτσι ἔμαθαν στὸ ἀστικὸ σχολεῖο! Κ' ἡ οἰκογένεια τσεκουρεύεται ἄγρια καὶ τὰ ὄνειρα μένουν μονάχα ὄνειρα.

Ὁ Ντάουε δὲ θὰ ξαναπαῖξει τὸ βιολί του «καὶ ἦταν ἕνα τόσο ὡραῖο βιολί καὶ τόσο ἀκριβὸ, ἕνα γνήσιο Στραντιβάριους». Ὁ Βολόγκιας μοράζεται μαζί μὲ τὰ ἑκατομμύρια τῶν σκοτωμένων τὴ δόξα τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη. Ὁ Πιότρ Ἰβάνοβιτς ξεμωραίνεται ἀπ' τὸ μολάγο πόνου στὸ χάσιμο τοῦ Βολόγκια του. Ὁ μόνος πού ἐπιστρέφει εἶναι ὁ Ἀ-

λεξάνδροβιτς, τιμημένος . . . με κομμένα τὰ δύο του πόδια. Ζωντανό παράσημο πού τιμᾷ τόν μεγάλο μας πολιτισμό κι' ἀκόμα τὴν πῶ μεγάλη μας βλακεία!

Ὁ «πόλεμος» εἶναι ἓνα ἔργο δυνατό, γιομάτο πόνο με σφιχτοδεμένο διάλογο καὶ πρὸ παντός ρεαλιστικό. Ἕνας ρεαλισμός, πὸν ἡ ὠμὴ εἰλικρινεία του πολλὰς φορὰς ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τοῦ κυνισμοῦ.

Ἡ «Ἐλευθέρα Σκηνὴ» ἀνέβασε τὸ δύσκολο αὐτὸ ἔργο τοῦ Ἀρτσιμπάτσεφ με μεγάλη ἐπιμέλεια δίνοντάς μας ἓνα σύνολο πολιτισμένο καὶ σφιχτοδεμένο. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ ὑποδύθησαν τοὺς δύσκολους ρόλους τοὺς με εὐσυνειδησία κι' ἀρκετὰ ὑποφερτά. Ἰδιαιτέρως τονίζουμε πὸς ὅλοι ἀνεξαίρετα ἦσαν μελετημένοι, ἓνα προσὸν τόσο σπάνιο στὰ θεάτρὰ μας ἂν ἔξαιρέσουμε τὸν «Προμηθεά».

Ἀπ' τοὺς ἠθοποιούς ξεχωρίζουμε τὴ Μουζούρη, τὸ καμάρι τοῦ Κυπριακοῦ θεάτρου μας. Ἡ Μουζούρη εἶναι ἡ μοναδικὴ δραματικὴ ἠθοποιὸς μας, μιὰ πραγματικὴ καλλιτέχνη τῆς σανιδιοῦ. Τὸ παίξιμό της κυριαρχεῖ ἀπάνω στὴ σκηνή, ἐπιβάλλεται καὶ σὲ συγκλονίζει. Ἡ μόνη πὸν ἔπαιξε ἀφεγάδιαστα. Ὁ Φῶτος Χατζησωτηρίου εἶναι ἓνας πολὺ καλὸς ἠθοποιὸς καὶ με ἀρκετὰ προσόντα. Δυστυχῶς ὅμως παρεξήγησε τὸ ρόλο του, θέλησε νὰ δώσει μεγάλη βαρῦτητα στὸ πρόσωπο τοῦ Προίγκηπα κι' αὐτὸ τὸν ἐξήμιωσε πολὺ, ἦταν στιγμὲς πὸν καταντοῦσε πολὺ φορτικὸς. Ἐπίσης μερικὲς λέξεις θέλοντας νὰ δώσει κάποια ἔμφαση τὶς πρόφε-

νε πολὺ ἄσχημα (ἀιτέλειωτος ἀπέραντος κλπ). πάντως αὐτὰ δὲν ζημιώνουνε τὴν καλλιτεχνικὴ ἀξία τοῦ Χατζησωτηρίου. Ἀπλῶς τὰ σημειώνουμε γιὰ νὰ εἶναι στὸ μέλλον προσεχικώτερος. Ἡ Εὐαγγελία Φατζησωτηρίου ἀρκετὰ καλὴ, πρὸ παντός στὴ τελευταία πράξη σὲ ἐνθουσιάζει με τὸ φυσικὸ της παίξιμο καὶ τὴν παιδιὰτικὴ ἀφέλεια.

Ἡ Μαρούλα Νικολάου ὑποφερτὴ. Μ' ὅλο πὸν ἡ μικρούλα αὐτὴ φαίνεται νὰ ἔχει ἀρκετὰ προσόντα γιὰ τὴ σκηνὴ ἐν τούτοις δὲν κατόρθωσε νὰ μᾶς τὰ παρουσιάσει μᾶς παρουσίασε μιὰ Ἀσένκα ἐπιπόλαιη. Ἄς μὴ τὴν ἀπογοητεύει ὅμως αὐτὸ. Ἄν καταπιαστῆ συστηματικώτερα με τὸ θέατρο, εἶμαι βέβαιος, πὸς θὰ μᾶς παρουσιάσει μιὰ μέρα ἐκπλήξεις. Τοὺς ὑπόλοιπους ἠθοποιούς τοὺς ἐνθαρρύνουμε καὶ τοὺς λέμε νὰ συνεχίσουν. Ἕνα πρᾶγμα ὅμως πρέπει ν' ἄχουν ὑπ' ὄψη ὅλοι οἱ ἠθοποιοί, κι' αὐτοὶ πὸν παρουσιάστηκαν σὰν ἐρασιτέχνες, κι' αὐτοὶ πὸν παίζανε τὸ θέατρο σὰν αὐτοσκοπὸ. Χρειάζεται ἀκατάπαυστη καὶ συστηματικὴ δουλειά! Δουλειά καὶ πάλι δουλειά! Μονάχα ἔτσι θὰ πᾶμε μπροστὰ καὶ θὰ προαγάγουμε τὸ Κυπριακὸ Θέατρο. Ἡ «Ἐλευθέρα Σκηνὴ» εἶναι ἓνα θεατρικὸ συγκρότημα ἀρκετὰ δυναμικὸ, πὸν θὰ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ βασίζουμε τὶς ἐλπίδες μας γιὰ τὸ μέλλον Ἐμπρὸς. Ἄς μὴ ὀργοποροῦν. Ἄς ἀρχίσουν τὸ ταχύτερο συστηματικὴ δουλειά.

Τιμή: ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 4 1/2 ΓΡ.
Η ΧΡΟΝΙΑ 6 ΣΕΛ.

Γ. ΧΕΙΜΑΡΙΔΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁδός Ἁγ. Ἀντωνίου Ἀρ. 1
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
Α. Α. ΓΡΥΣΠΗ